

Nr 185

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring i sjölagen m. m.; given Stockholms slott den 23 oktober 1970.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över justitieärenden och lagrådets protokoll, föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till

- 1) lag om ändring i sjölagen (1891: 35 s. 1),
- 2) lag om ändring i lagen (1901: 26 s. 1) om inteckning i fartyg,
- 3) lag om ändring i sjömanslagen (1952: 530),
- 4) lag om ändring i föräldrabalken,
- 5) lag om ändring i lagen (1969: 618) om fastställande av faderskapet till barn utom äktenskap.

Under Hans Maj:ts

Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

BERTIL

Lennart Geijer

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås vissa ändringar i bestämmelserna om forum i sjörättsmål. Enligt nuvarande lag tas sådana mål upp av rådhusrätt eller vissa häradsrätter. Enligt förslaget skall sjörättsmål som huvudregel koncentreras till sju tingsrätter i landet. Mål som uteslutande rör annat fartyg än handels- eller fiskefartyg får dock tas upp av tingsrätt som är behörig enligt allmänna regler i rättegångsbalken. Undantagsregeln får främst betydelse för nöjes- och fritidstrafiken. Lagstiftningen, som delvis hänger samman med underrättsreformen, föreslås träda i kraft den 1 januari 1971.

1) Förslag

till

Lag

om ändring i sjölagen (1891: 35 s. 1)

Härigenom förordnas i fråga om sjölagen (1891: 35 s. 1)¹,
dels att i 60, 70, 296, 297, 299, 302, 304, 308, 310—313, 315, 317 och
 330 §§ orden "sjöfartsstyrelsen" och "styrelsen" skall bytas ut mot "sjö-
 fartsverket" respektive "verket",

dels att i 314 § ordet "underrätt" skall bytas ut mot "tingsrätt",

dels att i 330 § ordet "telestyrelsen" skall bytas ut mot "televerket",

dels att 3, 231, 305, 307, 316 och 336—343 §§ skall ha nedan angivna lydelse.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

3 §.²

Har den, för vars räkning fartyg bygges, för byggnadens verkställande givit eller utfäst sig att giva varvsägaren eller byggmästaren förskott av penningar eller byggnadsämnen, äge han, när avhandling därom upprättats, att låta den intagas, *om byggnaden verkställs i stad med rådhusrätt, i rådhusrättens protokoll och eljest i protokollet hos närmaste rådhusrätt; och njute sedan förmånsrätt, som i 17 kap. handelsbalken sägs.*

Har den, för vars räkning fartyg bygges, för byggnadens verkställande givit eller utfäst sig att giva varvsägaren eller byggmästaren förskott av penningar eller byggnadsämnen, äge han, när avhandling därom upprättats, att låta den intagas i protokollet hos *Stockholms tingsrätt; och njute sedan förmånsrätt enligt 17 kap. handelsbalken.*

231 §.³

Anspraak på — — — — —
 Tvist om gottgörelse, som avses i första stycket, prövas av sjömansnämnden i *Stockholms sjömanshusdistrikt*. Talan må ej föras mot nämndens beslut i sådan tvist.

bärgningsföretaget slutförts.

Tvist om gottgörelse, som avses i första stycket, prövas av sjömansnämnden. Talan må ej föras mot nämndens beslut i sådan tvist.

¹ Senaste lydelse av 60, 70, 296, 297, 299, 302, 304, 308, 310—315, 317 och 330 §§ 1967: 48.

² Senaste lydelse 1964: 658.

³ Senaste lydelse 1964: 728.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

305 §.¹

Sjöförklaring inom riket hålles av *den allmänna underrätten för Luleå, Sundsvall, Stockholm, Kalmar, Malmö, Göteborg eller Karlstad*. Behörig är den domstol som är närmast den hamn eller ort där sjöförklaring skall äga rum enligt 304 §. Konungen äger dock för viss hamn förordna att annan av domstolarna skall vara behörig, om det är ändamålsenligt med hänsyn till trafikförbindelser och övriga förhållanden.

Om annat —————

Vid sammanträde för sjöförklaring skall rätten bestå av en lagfaren domare såsom ordförande samt två personer som äro kunniga och erfarna i sjöväsendet. Åtminstone en av de senare bör hava grundlig erfarenhet från tjänst som fartygs- eller maskinbefäl på handelsfartyg och nyligen hava utövat sådan tjänst. Rätten utser för varje sjöförklaring de särskilda ledamöterna från en förteckning, som *sjöfartsstyrelsen* årligen upprättar för varje *fartygsinspektionsdistrikt*. Förteckningen skall upptaga minst tjugo personer. Om biträde av person med särskild sakkunskap i visst fall är ändamålsenligt, äger rätten tillkalla sådan person att inträda såsom ytterligare ledamot i rätten, även om han ej är upptagen i förteckningen. Särskild ledamot skall vara svensk medborgare och *hava fyllt tjugofem år*. Den som är omyndig eller i konkursstillstånd får ej vara ledamot. Särskild ledamot äger uppbära ersättning av allmänna medel enligt bestämmelser som meddelas av Konungen.

I Danmark ————— landets lag.

I övrigt ————— norsk konsul.

I fråga ————— meddelas vitesföreläggande.

Sjöförklaring inom riket hålles av *Luleå, Sundsvalls, Stockholms, Kalmar, Malmö, Göteborgs eller Karlstads tingsrätt*. Behörig är den domstol som är närmast den hamn eller ort där sjöförklaring skall äga rum enligt 304 §. Konungen äger dock för viss hamn förordna att annan av domstolarna skall vara behörig, om det är ändamålsenligt med hänsyn till trafikförbindelser och övriga förhållanden.

— av domstolsärenden.

Vid sammanträde för sjöförklaring skall rätten bestå av lagfaren domare såsom ordförande samt två personer som äro kunniga och erfarna i sjöväsendet. Åtminstone en av de senare bör hava grundlig erfarenhet från tjänst som fartygs- eller maskinbefäl på handelsfartyg och nyligen hava utövat sådan tjänst. Rätten utser för varje sjöförklaring de särskilda ledamöterna från en förteckning, som *sjöfartsverket* årligen upprättar för varje *sjöfartsinspektionsdistrikt*. Förteckningen skall upptaga minst tjugo personer. Om biträde av person med särskild sakkunskap i visst fall är ändamålsenligt, äger rätten tillkalla sådan person att inträda såsom ytterligare ledamot i rätten, även om han ej är upptagen i förteckningen. Särskild ledamot skall vara svensk medborgare. Den som är omyndig eller i konkurstillstånd får ej vara ledamot. Särskild ledamot äger uppbära ersättning av allmänna medel enligt bestämmelser som meddelas av Konungen.

¹ Senaste lydelse 1967: 48.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

307 §.¹

När anmälan ————— på fartyget.
 Till sammanträde ————— genom befälhavaren.
 Befälhavaren skall ————— vid vite.

I den mån det kan ske skola sakägarna genom särskilda meddelanden underrättas om tid och plats för sammanträdet samt var och när anmälningen om sjöförklaring med därtill hörande handlingar finnes tillgänglig. *Sjöfartsstyrelsen* skall alltid underrättas om tid och plats för sammanträdet. Gäller sjöförklaringen händelse, som angår säkerheten på fartyg, skall även *fartygsinspektören* underrättas.

I den mån det kan ske skola sakägarna genom särskilda meddelanden underrättas om tid och plats för sammanträdet samt var och när anmälningen om sjöförklaring med därtill hörande handlingar finnes tillgänglig. *Sjöfartverket* skall alltid underrättas om tid och plats för sammanträdet. Gäller sjöförklaringen händelse, som angår säkerheten på fartyg, skall även *överinspektören i sjöfartsinspektionsdistriktet* underrättas.

De särskilda ————— annan synpunkt.

316 §.¹

För varje *fartygsinspektionsdistrikt* skall finnas förteckning över personer, som äro skickade att utföra uppdrag att besiktiga fartyg eller last. Förteckningen upprättas årligen av *sjöfartsstyrelsen* och hålles tillgänglig hos de underrätter som *sjöfartsstyrelsen* föreskriver.

För varje *sjöfartsinspektionsdistrikt* skall finnas förteckning över personer, som äro skickade att utföra uppdrag att besiktiga fartyg eller last. Förteckningen upprättas årligen av *sjöfartverket* och hålles tillgänglig hos de underrätter som *sjöfartverket* föreskriver.

336 §.¹

Rådhusrätt är första domstol i mål, som skall bedömas efter denna lag. Om häradsrätts behörighet i vissa fall att upptaga sådant mål gälla särskilda bestämmelser.

Första domstol i tvistemål rörande förhållande som avses i denna lag är Luleå, Sundsvalls, Stockholms, Kalmar, Malmö, Göteborgs eller Karlstads tingsrätt. Detsamma gäller brottmål i fråga om gärning som avses i denna lag, även om gärningen är belagd med strängare straff i brottsbalken.

Rör mål som anges i första stycket uteslutande annat fartyg än handelsfartyg eller fiskefartyg, får målet upptagas även av tingsrätt som är behörig enligt 10 eller 19 kap. rättegångsbalken.

¹ Senaste lydelse 1967: 48.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

337 §.¹

Bestämmelserna om laga domstol i tvistemål i allmänhet äga motsvarande tillämpning i fråga om rådhusrätts behörighet att upptaga tvistemål enligt denna lag. Talan får även väckas vid rådhusrätten i den ort där fartyget finnes. När säkerhet för fordran ställts hos myndighet till befrielse från kvarstad eller annan handräckning, får talan väckas vid rådhusrätten i den ort där säkerheten ställts. Talan angående fordran som säkerheten avsett får väckas vid sistnämnda rådhusrätt, även om säkerheten frigivits. Finnes ej rådhusrätt i ort, där svaranden kunnat sökas enligt vad som nu sagts, får talan väckas vid den rådhusrätt som är närmast den orten.

I fråga om behörigheten för de tingsrätter som anges i 336 § första stycket att upptaga tvistemål enligt denna lag äga bestämmelserna om laga domstol i tvistemål i allmänhet motsvarande tillämpning. Talan får även väckas vid den av tingsrätterna som är domstol för den ort där fartyget finnes. Har säkerhet för fordran ställts hos myndighet till befrielse från kvarstad eller annan handräckning, får talan väckas även vid den av tingsrätterna som är domstol för den ort där säkerheten ställts. Talan angående fordran som säkerheten avsett får väckas vid sistnämnda tingsrätt, även om säkerheten frigivits.

Om domstolen för den ort där svaren enligt i första stycket angivna grunder kunnat sökas icke är tingsrätt som anges i 336 § första stycket, väckes talan vid den av dessa tingsrätter som är närmast den orten.

Äro flera — — — — — rederiets hemvist.

338 §.¹

Bestämmelserna om laga domstol i brottmål i allmänhet äga motsvarande tillämpning i fråga om rådhusrätts behörighet att upptaga brottmål enligt denna lag. Finnes ej rådhusrätt i ort, vid vars domstol den misstänkte haft att svara enligt vad som nu sagts, får åtal väckas vid den rådhusrätt som är närmast den orten.

I fråga om behörigheten för de tingsrätter som anges i 336 § första stycket att upptaga brottmål som där avses äga bestämmelserna om laga domstol i brottmål i allmänhet motsvarande tillämpning. Om domstolen för den ort där den misstänkte enligt vad som nu sagts haft att svara icke är någon av nämnda tingsrätter, väckes åtal vid den av dessa tingsrätter som är närmast den orten.

339 §.¹

Talan mot dispasch föres genom klander hos rådhusrätten i den ort där dispaschen är utgiven.

Talan mot dispasch föres genom klander hos tingsrätten för den ort där dispaschen är utgiven.

Dispasch, som — — — — — till efterrättelse.

¹ Senaste lydelse 1967: 48.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

340 §.¹

Rådhusrätt är i dispaschmål domför med tre eller högst fyra lagfarna domare jämte tre särskilda ledamöter utsedda enligt 341 §. *Rådhusrätten* är dock domför med en lagfaren domare vid prövning om klander skall avvisas och vid sådan handling som avser måls beredande eller som enligt 341 och 343 §§ ankommer på *rådhusrätten*.

Tingsrätt är i dispaschmål domför med tre eller högst fyra lagfarna domare jämte tre särskilda ledamöter utsedda enligt 341 §. *Rätten* är dock domför med en lagfaren domare vid prövning om klander skall avvisas och vid sådan handling som avser måls beredande eller som enligt 341 och 343 §§ ankommer på *tingsrätten*.

341 §.¹

För *stad*, vars *rådhusrätt* äger upptaga dispaschmål, upprättar *sjöfartsstyrelsen* årligen en förteckning, vari upptagas minst tolv personer, som äro kunniga i handel och sjöfart och som äro skickade att tjänstgöra som särskilda ledamöter i dispaschmål. Bland dem som upptagits i denna förteckning utser rätten för varje mål tre för tjänstgöring som särskilda ledamöter. Om på grund av förfall eller annat hinder föreskrivet antal ledamöter ej kan utses från förteckningen, utser rätten annan lämplig person att vara särskild ledamot.

Särskild ledamot skall vara svensk medborgare och *hava fyllt tjugofem år*. Den som är omyndig eller i konkurstillstånd får ej vara ledamot. Särskild ledamot äger uppbära ersättning av allmänna medel enligt bestämmelser som meddelas av Konungen.

För *domsaga*, vars *tingsrätt* äger upptaga dispaschmål, upprättar *sjöfartsverket* årligen en förteckning, vari upptagas minst tolv personer, som äro kunniga i handel och sjöfart och som äro skickade att tjänstgöra som särskilda ledamöter i dispaschmål. Bland dem som upptagits i denna förteckning utser rätten för varje mål tre för tjänstgöring som särskilda ledamöter. Om på grund av förfall eller annat hinder föreskrivet antal ledamöter ej kan utses från förteckningen, utser rätten annan lämplig person att vara särskild ledamot.

Särskild ledamot skall vara svensk medborgare. Den som är omyndig eller i konkurstillstånd får ej vara ledamot. Särskild ledamot äger uppbära ersättning av allmänna medel enligt bestämmelser som meddelas av Konungen.

342 §.¹

Vill någon klandra dispasch, skall han inom fyra veckor från dispaschens dag till *rådhusrätten* inkomma med klanderinlaga. Med de avvikelser som följa av tredje stycket i denna paragraf äga i övrigt bestämmelserna i 52 kap. 2, 3, 5, 6 och 8—12 §§ rättegångsbalken motsva-

Vill någon klandra dispasch, skall han inom fyra veckor från dispaschens dag till *tingsrätten* inkomma med klanderinlaga. Med de avvikelser som följa av tredje stycket i denna paragraf äga i övrigt bestämmelserna i 52 kap. 2, 3, 5, 6 och 8—12 §§ rättegångsbalken motsvarande

¹ Senaste lydelse 1967: 48.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

rande tillämpning i mål om klander av dispasch. Bestämmelse som avser hovrätt gäller därvid i stället *rådhusrätten*.

Upptages klander av dispasch, äger motpart utan avgift få ut en avskrift av klanderinlagen. Vill han bemöta klandret, skall han senast fyra veckor efter fullföljdstidens utgång till *rådhusrätten* inkomma med skriftlig förklaring. Om denna rätt att få del av klandret och att avgiva förklaring bör *rådhusrätten* sända meddelande till varje känd sakägare.

Rätten äger — — — — — genom utslag.

tillämpning i mål om klander av dispasch. Bestämmelse som avser hovrätt gäller därvid i stället *tingsrätten*.

Upptages klander av dispasch, äger motpart utan avgift få ut en avskrift av klanderinlagen. Vill han bemöta klandret, skall han senast fyra veckor efter fullföljdstidens utgång till *tingsrätten* inkomma med skriftlig förklaring. Om denna rätt att få del av klandret och att avgiva förklaring bör *tingsrätten* sända meddelande till varje känd sakägare.

343 §.1

Talan mot *rådhusrätts* utslag eller beslut i dispaschmål föres genom besvär till högsta domstolen. Vill någon anföra besvär, skall han inom fyra veckor från den dag, då utslaget eller beslutet meddelades, till *rådhusrätten* inkomma med besvärslaga. Beträffande klagandens skyldighet att nedsätta fullföljdsavgift och belopp till säkerhet för kostnadsersättning åt motpart samt i fråga om rättegången i övrigt äga bestämmelserna i 54 kap. 16—19 §§ och 56 kap. rättegångsbalken motsvarande tillämpning. Bestämmelse som avser hovrätt gäller därvid i stället *rådhusrätten*.

Talan mot *tingsrätts* utslag eller beslut i dispaschmål föres genom besvär till högsta domstolen. Vill någon anföra besvär, skall han inom fyra veckor från den dag, då utslaget eller beslutet meddelades, till *tingsrätten* inkomma med besvärslaga. Beträffande klagandens skyldighet att nedsätta fullföljdsavgift och belopp till säkerhet för kostnadsersättning åt motpart samt i fråga om rättegången i övrigt äga bestämmelserna i 54 kap. 16—19 §§ och 56 kap. rättegångsbalken motsvarande tillämpning. Bestämmelse som avser hovrätt gäller därvid i stället *tingsrätten*.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1971, då lagen (1937: 306) om behörighet för häradsrätt att upptaga sjörättsmål upphör att gälla.

Äldre bestämmelser gäller i fråga om behörighet att handlägga mål enligt sjölagen (1891: 35 s. 1), om talan väckts före ikraftträdandet.

¹ Senaste lydelse 1967: 48.

2) Förslag

till

Lag**om ändring i lagen (1901: 26 s. 1) om inteckning i fartyg**

Härigenom förordnas i fråga om lagen (1901: 26 s. 1) om inteckning i fartyg¹,

dels att 38 § skall upphöra att gälla,

dels att 3 § skall ha nedan angivna lydelse.

(*Nuvarande lydelse*)

(*Föreslagen lydelse*)

3 §.²

Ärenden angående inteckning i fartyg upptagas av den inskrivningsdomare *vid* Stockholms *rådstuvurätt* som därtill är utsedd.

Ärenden angående inteckning i fartyg upptagas av den inskrivningsdomare *i* Stockholms *domsaga* som därtill är utsedd.

Över inteckningar — — — särskild inteckningsbok.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1971.

Äldre bestämmelser gäller i fråga om behörighet att handlägga mål enligt lagen (1901: 26 s. 1) om inteckning i fartyg, om talan väckts före ikraftträdandet.

3) Förslag

till

Lag**om ändring i sjömanslagen (1952: 530)**

Härigenom förordnas i fråga om sjömanslagen (1952: 530),³

dels att 84 och 86 §§ skall upphöra att gälla,

dels att i 11, 43, 53, 69 och 74 §§ orden "sjöfartsstyrelsen" och "styrelsen" skall bytas ut mot "sjöfartsverket" respektive "verket",

dels att 68 och 85 §§ skall ha nedan angivna lydelse.

¹ Senaste lydelse av 38 § 1937: 307.

² Senaste lydelse 1936: 226.

³ Senaste lydelse av 11, 43, 53, 69 och 74 §§ 1955: 390.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

68 §.¹

Är i fall, som i 67 § första stycket sägs, befälhavaren eller sjömannen missnöjd med mönstringsförrättarens beslut, äger han, om beslutet meddelats av mönstringsförrättare i stad, där rådhusrätt finnes, hos denna rådhusrätt begära prövning av beslutet. Har beslutet meddelats av mönstringsförrättare utom riket eller här i riket å ort, där rådhusrätt ej finnes, må sådan begäran göras hos rådhusrätten vid fartygets ankomst till första hamn, där rådhusrätt finnes och där fartyget väntas ligga minst två dagar. Begäran, som nu sagts, skall göras så snart ske kan och i god tid före fartygets avgång. Vid prövningen skall rådhusrätten bestå av en lagfaren domare och nämnd; rätten vare domför med tre i nämnden.

Då prövning ————— ej föras.
 Finner rätten ————— vidare handläggning.
 Har prövning ————— stycket sägs.

85 §.

Om rådhusrätts behörighet att upptaga tvistemål enligt denna lag gäller i tillämpliga delar vad angående laga domstol i tvistemål i allmänhet är stadgat. Talan må också väckas vid rådhusrätten i den ort där fartyget finnes. Är ej rådhusrätt å ort, där svarande enligt vad sålunda är föreskrivet må sökas, äger käranden instämma tvisten till den rådhusrätt, som är närmast den orten. Finnes ej behörig domstol efter vad nu är sagt, må tvisten upptagas av rådhusrätten i fartygets hemort eller, om där ej är rådhusrätt, av den rådhusrätt, som är närmast.

Äro flera ————— rederiets hemvist.

Om behörighet för tingsrätt att upptaga tvistemål enligt denna lag gäller, utöver bestämmelserna i 10 kap. rättegångsbalken, att talan får väckas vid tingsrätten för den ort där fartyget finnes eller där fartyget har sin hemort.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1971.

Äldre bestämmelser gäller i fråga om behörighet att handlägga mål enligt sjömanslagen (1952: 530), om talan väckts före ikraftträdandet.

¹ Senaste lydelse 1958: 17.

4) Förslag
till
Lag
om ändring i föräldrabalken

Härigenom förordnas, att 20 kap. 36 § föräldrabalken skall ha nedan angivna lydelse.

*(Nuvarande lydelse)*¹

(Föreslagen lydelse)

20 KAP.

36 §.

I mål om äktenskaplig börd, *faderskap till barn utom äktenskap, barns egenskap av trolovningsbarn*, vårdnad, umgängesrätt, underhåll och omyndighetsförklaring eller dess hävande äger vad som föreskrives i 15 kap. 29 och 30 §§ giftermålsbalken motsvarande tillämpning.

I mål om äktenskaplig börd, vårdnad, umgängesrätt, underhåll och omyndighetsförklaring eller dess hävande äger vad som föreskrives i 15 kap. 29 och 30 §§ giftermålsbalken motsvarande tillämpning.

—————

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1971.

Vid handläggning, som påbörjats före lagens ikraftträdande och för vilken enligt äldre bestämmelser kräves flera domare än en, samt vid överläggning och omröstning i anslutning till sådan handläggning skall äldre bestämmelser om rättens sammansättning och om omröstning alltjämt gälla.

¹ Härmed avses lydelsen enligt 1969: 257.

5) Förslag

till

Lag

om ändring i lagen (1969: 618) om fastställande av faderskapet till barn utom äktenskap

Härigenom förordnas, att 12 och 19 §§ lagen (1969: 618) om fastställande av faderskapet till barn utom äktenskap skall ha nedan angivna lydelse.

*(Nuvarande lydelse)**(Föreslagen lydelse)*

12 §

Var och — — — — — i målet.

Bestämmelserna i 20 kap. 36 § första och andra styckena föräldrabalken gäller i mål om faderskap.

Bestämmelserna i 20 kap. 36 § samt 37 § första och andra styckena föräldrabalken gäller i mål om faderskap.

19 §

Bestämmelserna i 20 kap. 11 § föräldrabalken gäller när talan om underhållsbidrag föres i samband med mål om faderskap. Är endast en man instämd, äger även bestämmelserna i 20 kap. 12, 39 och 40 §§ samma balk tillämpning.

Bestämmelserna i 20 kap. 11 § föräldrabalken gäller när talan om underhållsbidrag föres i samband med mål om faderskap. Är endast en man instämd, äger även bestämmelserna i 20 kap. 12, 40 och 41 §§ samma balk tillämpning.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1971.

Vid handläggning, som påbörjats före lagens ikraftträdande och för vilken enligt äldre bestämmelser kräves flera domare än en, samt vid överläggning och omröstning i anslutning till sådan handläggning skall äldre bestämmelser om rättens sammansättning och om omröstning alltjämt gälla.

Utdrag av protokollet över justitieärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Regenten, Hertigen av Halland, i statsrådet på Stockholms slott den 18 september 1970.

N ä r v a r a n d e :

Statsministern PALME, ministern för utrikes ärendena NILSSON, statsråden STRÄNG, LANGE, HOLMQVIST, ASPLING, SVEN-ERIC NILSSON, GEIJER, MYRDAL, MOBERG, BENGTSSON, NORLING, LIDBOM, CARLSSON.

Chefen för justitiedepartementet, statsrådet Geijer, anmäler efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter fråga om l a g a d o m s t o l o c h f o r u m i a l l m ä n n a s j ö r ä t t s m å l m. m. och anför.

Inledning

Genom lagen (1969:244) om ändring i rättegångsbalken (prop. 1969:44, 1LU 38, Rskr 283) har betydelsefulla reformer rörande underrättsorganisationen beslutats. Ändringarna, som med vissa undantag träder i kraft den 1 januari 1971, innebär bl. a. att underrättsorganisationen görs likformig för land och stad. De nuvarande härads- och rådhusrätterna skall ersättas av tingsrätter. Underrättsreformen medför att reglerna rörande forum i sjörättsmål, enligt vilka sådana mål skall tas upp av rådhusrätt eller vissa häradsrätter, måste ändras. Frågan om erforderlig översyn har uppdragits åt den år 1958 tillkallade sjölagskommittén¹ (tilläggsdirektiv se 1969 års riksdagsberättelse s. 35). Kommittén har i juni 1969 avgivit en promemoria med förslag till ändringar i reglerna om laga domstol och forum i allmänna sjörättsmål (Stencil Ju 1969:18). Kommitténs lagförslag torde få fogas till statsrådsprotokollet i detta ärende som *bilaga 1*.

Efter remiss har yttranden över promemorian avgetts av riksåklagaren (RÅ), hovrätten för Västra Sverige, hovrätten för Övre Norrland, sjöfartsverket, sjömansnämnden, sjösäkerhetsrådet, exekutionsväsendets organisationsnämnd, domstolskommittén, 1964 års sjömanslagskommitté, Stock-

¹ F. d. justitierådet Erik Hagbergh, ordförande, ledamötarna redaktören Hjalmar Bååw, direktören Nils Grenander, direktören Per Erik Hedborg, sjöfartsrådet Gustaf Lindencrona och förbundsordföranden Johan S. Thore samt experterna advokaten Lennart Hagberg, advokaten Ragnar Hedén, dispaschören Kaj Pineus och direktören Lorentz Zetterman.

holms Handelskammare, Skånes Handelskammare, Föreningen Sveriges häradshövdingar och stadsdomare, Sveriges advokatsamfund, Sveriges åklagares förening, Svenska Bankföreningen, Sveriges Redareförening, Stockholms Rederiförening, Svenska Kryssarklubben, Sveriges Motorbåts Union, Sveriges Ångfartygs Assurans Förening, Sjöassuradörernas Förening, Sveriges fartygsbefälsförening, Svenska Sjöfolksförbundet, Svenska Stewardsföreningen, Lotsförbundet, Sveriges Akademikers Centralorganisation (SACO), Tjänstemännens Centralorganisation (TCO), Statstjänstemännens Riksförbund (SR) samt Svenska Sällskapet för Räddning af Skeppsbrutne (Sjöräddningssällskapet). RÅ har överlämnat yttranden från överåklagarna i Stockholms, Göteborgs och Malmö åklagardistrikt, från länsåklagaren i Östergötlands län, från länsåklagaren i Blekinge län och Kronobergs län samt från länsåklagaren i Norrbottens län. Vissa av dessa åklagare har i sin tur bilagt yttranden från dem underställda åklagare.

På grund av vad sålunda förekommit har inom justitiedepartementet upprättats förslag till lagar om ändring i sjölagen (1891:35 s. 1), i lagen (1901:26 s. 1) om inteckning i fartyg och i sjömanslagen (1952:530). I detta sammanhang har också tagits upp förslag till ändring i forumbestämmelserna i föräldrabalken och lagen (1969:618) om fastställande av faderskapet till barn utom äktenskap. Även dessa ändringar har samband med underrättsreformen. De upprättade förslagen torde få fogas till statsrådsprotokollet i detta ärende som *bilaga 2*.¹

Gällande bestämmelser m. m.

Sjölagen (1891:35 s. 1) innehåller rättegångsbestämmelser dels för sjörättsmål i allmänhet och dels för dispaschmål (14 kap., omfattande 336—343 §§). Dessutom finns särskilda bestämmelser om sjöförklaring (12 kap.).

Första domstol i allmänna sjörättsmål är rådhusrätt. F. n. finns 27 rådhusrätter. Vad angår rådhusrätternas inbördes behörighet gäller, bortsett från vissa särregler, rättegångsbalkens forumbestämmelser. Det är således formellt utan betydelse om rådhusrätten är belägen i hamnstad eller ej. Enligt lagen (1937:306) om behörighet för häradsrätt att upptaga sjörättsmål äger Kungl. Maj:t, när stad med rådhusrätt läggs under landsrätt, ge häradsrätten i orten behörighet att ta upp sjörättsmål för vilka rådhusrätten skulle ha varit rätt domstol. I ort där häradsrätt på grund av sådant förordnande är behörig kan dock enligt lagen talan i tvistemål väckas vid närmaste rådhusrätt i stället för vid häradsrätt. Förordnande enligt 1937 års lag har meddelats vid flertalet landsrättsläggningar. F. n. är 24 häradsrätter behöriga sjörättsdomstolar, nämligen de häradsrätter som har kansliort i Skellefteå, Örnsköldsvik, Härnösand, Hudiksvall, Söderhamn, Norrtälje, Nyköping, Visby, Västervik, Oskarshamn, Ronneby, Karlshamn, Sölvesborg,

¹ De under 2) och 5) upptagna författningsförslagen, som är likalydande med de vid propositionen fogade förslagen, har utslutits här.

Kristianstad, Simrishamn, Ystad, Malmö, Uddevalla, Strömstad, Vänersborg, Lidköping, Mariestad, Kristinehamn och Köping.

De allmänna reglerna i rättegångsbalken rörande domstolens sammansättning är tillämpliga även vid behandling av sjörättsmål. I allmänhet gäller sålunda att i brottmål både rådhusrätt och häradsrätt består av en lagfaren domare och nämnd. I tvistemål är däremot rådhusrätt enligt huvudregeln sammansatt av tre eller fyra lagfarna domare medan häradsrätt liksom i brottmål består av lagfaren domare och nämnd.

I dispaschmål — tvister med anledning av gemensamt haveri m. m. — är behörig domstol i första instans rådhusrätt i dispatcheringsorten (339 §) d. v. s. Stockholms rådhusrätt eller Göteborgs rådhusrätt, eftersom dispaschör finns endast i dessa städer. I dispaschmål tjänsgör i rätten, utöver de lagfarna ledamöterna, tre i handel och sjöfart kunniga personer som särskilda ledamöter (340 och 341 §§).

Ärenden angående sjöförklaring, d. v. s. det särskilda utredningsförfarandet för olyckor och haverier inom sjöfarten, får efter lagändring år 1967 inom riket tas upp endast vid vissa angivna underrätter. Behöriga är de allmänna underrätterna för Luleå, Sundsvall, Stockholm, Kalmar, Malmö, Göteborg och Karlstad (305 §). En sjöförklaringsdomstol finns således i vart och ett av landets sju sjöfartsinspektionsdistrikt. Den av domstolarna som är närmast sjöförklaringsorten, i allmänhet den hamn där händelsen inträffat eller, om händelsen inträffat till sjöss, den första hamn till vilken fartyget eller befälhavaren därefter anländer, är behörig domstol. Kungl. Maj:t kan dock förordna att för viss hamn annan sjöförklaringsdomstol än den närmaste skall vara behörig om detta är ändamålsenligt med hänsyn till trafikförbindelser och övriga förhållanden. Denna möjlighet har utnyttjats i fråga om vissa hamnar. Vid sammanträde för sjöförklaring består rätten av en lagfaren domare och två personer som är kunniga och erfarna i sjöväsendet.

Förutom sjölagen innehåller åtskilliga andra sjörättsliga författningar särskilda forumbestämmelser. Sjömanslagen (1952: 530) upptar i 7 kap. (84—86 §§) i stort sett samma regler som sjölagen. Lagen (1901: 26 s. 1) om inteckning i fartyg innehåller i 38 § särskilda forumregler, liknande sjölagens. Lagen (1956: 86) om åtgärder mot vattenförorening från fartyg hänvisar i 8 § (1967: 653) till forumreglerna i sjölagen. Lagen (1965: 719) om säkerheten på fartyg upptar i 10 kap. 11 § motsvarande hänvisning. Hänvisning till sjölagens eller sjömanslagens bestämmelser om brottmålsforum finns vidare i ett stort antal i administrativ ordning utfärdade författningar. Bland dessa märks sjötrafikförordningen (1962: 150, senaste lydelse 1970: 121), sjötrafikkungörelsen (1962: 267, senaste lydelse 1967: 115), sjönödskungörelsen (1952: 581), lotsförordningen (1937: 330), mönstringsförordningen (1961: 87) och kungörelsen (1967: 448) om innehav och användning inom svenskt territorium av radiosändare och mottagare på utländskt fartyg, luftfartyg eller motorfordon.

Åren 1957—1960 var det totala antalet av underrätt avgjorda sjörättsliga tvistemål 54. Härav handlades 33 av rådhusrätterna i Stockholm, Göteborg eller Malmö (jfr prop. 1966 nr 145 s. 215). Åren 1959 och 1960 avgjordes 29 mål (samtliga av rådhusrätt), åren 1962—1965 41 mål (varav 35 av rådhusrätt), 1966 2 mål (av rådhusrätt), 1967 1 mål (av rådhusrätt), 1968 7 mål (av rådhusrätt) och 1969 10 mål (varav 8 av rådhusrätt). Motsvarande uppgifter rörande antalet sjörättsliga brottmål föreligger ej. — Åren 1949—1963 anfördes klander över 50 dispascher. I något mer än hälften av dessa fall återkallades emellertid klandertalan. Rådhusrätterna i Stockholm och Göteborg hade alltså att under en 15-årsperiod pröva omkring 25 dispaschmål. — Under tiden den 1 juli 1967—den 30 juni 1968 utgjorde antalet sjöförklaringar vid domstol 168. Härav hölls 150 inför rådhusrätterna i Stockholm (53), Göteborg (83) och Malmö (14); 9 hölls inför rådhusrätten i Kalmar och återstående 9 inför rådhusrätterna i Luleå, Sundsvall och Karlstad. Motsvarande siffror för tiden den 1 juli 1968—den 30 juni 1969 utgjorde för Stockholm 47, Göteborg 63, Malmö 22, Kalmar 13 samt för Luleå, Sundsvall och Karlstad 15 eller tillhopa 160 sjöförklaringar.

Genom underrättsreformen upphör den historiskt betingade skillnaden mellan häradsrätt och rådhusrätt. I dessas ställe införs ett enda slag av allmän underrätt benämnd tingsrätt. I brottmål skall tingsrätt i princip bestå av en lagfaren domare med nämnd. Vid särskild huvudförhandling i tvistemål i allmänhet skall tingsrätt ha sådan sammansättning med tre eller högst fyra lagfarna domare som nu förekommer i rådhusrätt. Liksom nu, ehuru i något vidgad omfattning, skall mål och ärenden också kunna handläggas av ensamdomare. Domförhet med en lagfaren domare kan sålunda förekomma vid måls avgörande utan huvudförhandling, vid annan handläggning som ej sker vid huvudförhandling eller syn på stället, vid sådan huvudförhandling som hålls i förenklad form samt vid huvudförhandling och syn i mål om brott för vilket inte är stadgat svårare straff än böter.

Rörande de principer som låg bakom reformen anförde föredragande departementschefen i prop. 1969: 44 (s. 174) bl. a. att han inte fann anledning frågå den gällande ordningen med en mycket vidsträckt kompetens för de allmänna underrätterna. I vissa mål av mer speciell karaktär kunde det emellertid föreligga behov av koncentration till ett mindre antal domstolar. Departementschefen erinrade härvid om ägodelningsmål, expropriationsmål och vattenmål, vilka alla handlades av specialdomstolar, samt om sjömål, tryckfrihetsmål och patentmål, vilka gick till särskilt utsedda allmänna underrätter. De angivna typerna av mål hade, fortsatte departementschefen, ofta speciella drag och krävde i någon mån specialisering hos dem som hade att bedöma dem, i synnerhet som det inom landet endast förekom ett begränsat antal av varje typ av mål. Det vore därför värdefullt om målen kunde koncentreras till jämförelsevis få domstolar vars domare därmed kunde bli mer förtrogna med ifrågavarande rättsområde. Departements-

chefen förklarade vidare att specialdomstolar i egentlig mening helst skulle undvikas. I stället borde principen vara den att handläggningen av berörda mål anförtroddes åt endast vissa av de allmänna underrätterna. Sådana underrätter borde ges särskild sammansättning i de speciella målen men i övrigt arbeta som underrätter i allmänhet.

Sjölagskommitténs förslag

Kommittén finner det uppenbart att handläggningen i första instans av allmänna sjörättsmål framdeles bör ankomma på tingsrätterna. Fråga uppstår emellertid, dels om sjörättsmålen eller vissa grupper av dem bör koncentreras till ett mindre antal tingsrätter och i så fall hur denna koncentring skall anordnas, dels om rätten lämpligen bör vara sammansatt på särskilt sätt vid behandling av sjörättsmål.

Rörande den först angivna frågan erinrar kommittén till en början om att anledningen till att sjörättsmålen hänfördes till rådhusrätt enligt förarbetena till sjölagen i första hand var att dessa mål fordrade en mer skyndsamt handläggning än man då kunde påräkna vid häradsrätt. Ett bidragande skäl var emellertid att en lantdomare, som endast undantagsvis fick befattning med sjörättsaker, fick antas vara främmande för dithörande förhållanden. Kommittén pekar vidare på att frågan om koncentring också diskuterades i samband med tillkomsten av 1937 års lag och att lagrådet därvid yttrade bl. a. att en med sjöfartens och sjörättens utveckling ökad betydelse måste fästas vid målens beskaffenhet, att sjölagstiftningen bildade ett i hög grad egenartat rättsområde som låg tämligen vid sidan om den egentliga domstolsverksamheten och att den för rättegången i dess helhet så viktiga handläggningen i första instans av dessa mål krävde en speciell insikt och sakkunskap. Också vid 1967 års sjölagsrevision berördes i någon mån frågan om koncentring av de allmänna sjörättsmålen i anslutning till de nya reglerna om sjöförklaring (se prop. 1966: 145 s. 215 och 220). Visserligen kan, framhåller kommittén, de skäl som föranledde koncentring av ärenden rörande sjöförklaring till sju domstolar med hänsyn till dessa ärendens speciella karaktär inte utan vidare återopas i fråga om allmänna sjörättsmål. Man måste dock beakta att sjöförklaringsdomstolarna kan förutsättas med tiden förvärva allt större förtrogenhet med sjöfartsförhållanden vilket blir till nytta i synnerhet när det gäller sjörättsliga brottmål men även i fråga om en del sådana tvistemål.

Kommittén påpekar att en koncentring av sjörättsmålen gällt under lång tid och att man från det praktiska livets sida vid olika tillfällen synes ha funnit en sådan ordning önskvärd. Avgörande för frågan om särskilda forumbestämmelser bör uppställas för sjörättsmål måste enligt kommittén vara målens beskaffenhet. Av naturliga skäl framstår det därvid som lämp-

ligt att mål som rör säkerheten på fartyg anförtros åt samma underrätter som håller sjöförklaringar. De sjörättsliga tvistemålen är, fortsätter kommittén, ofta av tämligen säregen och invecklad beskaffenhet. Utvecklingen inom frakträtten, särskilt de s. k. kombinerade transportererna, kan dock väntas gå i riktning mot en anpassning av de sjörättsliga befraktningsreglerna till de regler som gäller för övriga transportgrenar. Sjörättsmålen handläggs redan nu bl. a. på grund av prorogation till väsentlig del vid rådhusrätterna i Stockholm och Göteborg varför en regel om koncentrerings av dessa mål till ett färre antal domstolar knappast skulle få nämnvärd praktisk betydelse. Vidare framhålls att man helt allmänt mot en koncentreringsring kan invända att vår processordning endast undantagsvis känner speciella forumbestämmelser och då i fråga om mål av utpräglat säregen beskaffenhet.

Kommittén anser att en viss koncentrerings av mål enligt sjölagen är önskvärd även efter det att tingsrättsreformen genomförts. För tvistemål enligt sjölagen skulle det vara mest rationellt att endast tingsrätterna för de två eller tre största sjöfartsstäderna blev behöriga domstolar. För brottmål som kan sägas ha anknytning till sjöfartssäkerheten finner man det däremot naturligt att bygga på de behörighetsregler som gäller beträffande sjöförklaringar d. v. s. att göra tingsrätterna för de tidigare nämnda sju städerna behöriga sjörättsdomstolar. Kommittén anser det emellertid mindre lämpligt att göra en uppdelning mellan olika slags mål enligt sjölagen. Då det inte heller bedöms som tillfredsställande att genomföra en annan koncentreringsring för allmänna sjörättsmål än för sjöförklaringar blir kommitténs slutsats att såväl tvistemål som brottmål enligt sjölagen bör koncentreras till de sju tingsrätterna. Vad nu sagts har enligt kommittén giltighet även för mål enligt lagen om säkerheten på fartyg och mål enligt lagen om åtgärder mot vattenförorening från fartyg.

I fråga om sjömanslagen anser kommittén det kunna ifrågasättas om bärande skäl motiverar särskilda forumregler. Eftersom sjömanslagen f. n. är föremål för revision (1964 års sjömanslagskommitté) anser man emellertid anledning ej föreligga att nu ta ställning till eventuella sakliga ändringar härvidlag. Kommittén förordar därför endast sådan jämkning av sjömanslagens forumbestämmelser att dessa i huvudsak stämmer överens med de bestämmelser som föreslås i sjölagen.

En liknande ändring föreslås i 38 § första stycket lagen om inteckning i fartyg. I detta stadgande finns bestämmelser om forum för fall där inteckningshavare vill vid domstol utsöka fordran ur intecknat fartyg eller där tvist yppas om giltigheten av meddelad inteckning. Forumregeln innebär att sådan talan skall väckas vid den rådhusrätt där svaranden har sitt hemvist eller vid den rådhusrätt som är närmast. Kommittén anser visserligen att bestämmelsen är tämligen överflödigt och att behörigheten i och för sig väl kunde följa de allmänna reglerna för tvistemålsforum. Kommittén påpekar

emellertid att man avser att i sitt nästa betänkande framlägga förslag till helt nya regler om panträtt i fartyg m. m. och att inarbeta dessa regler i sjölagen. Härmed skulle ifrågavarande mål komma att följa forumreglerna för allmänna sjörättsmål. Om kommitténs nu aktuella förslag godtas skulle följaktligen de sju underrätter som är sjöförklaringsdomstolar bli behöriga domstolar även för inteckningsmål. Kommittén finner det lämpligt att redan nu vidta denna ändring.

Kommittén erinrar vidare om att åtskilliga i administrativ ordning tillkomna författningar upptar hänvisning till forumreglerna för brottmål i sjölagen. Kommittén finner det tveksamt om tillräckliga skäl talar för att bibehålla särskilda forumregler för alla de förseelser som här avses. Man anser dock ej anledning finnas att nu vidta någon ändring härvidlag. Vid en revision av vederbörande författning bör däremot enligt kommittén forumreglerna övervägas närmare.

Enligt kommitténs mening saknas anledning att avvika från vanliga regler om rättens sammansättning eller domförhet när det gäller handläggningen av allmänna sjörättsmål. De speciella skäl som föranlett kravet på särskilda ledamöter med erfarenhet beträffande sjöfart eller sjöväsendet när det gäller dispaschmål eller sjöförklaringar kan knappast åberopas i fråga om allmänna sjörättsliga tviste- eller brottmål. Skulle behov föreligga att tillföra rätten särskild sakkunskap bör detta kunna tillgodoses genom sakkunnigbevisning. Beträffande denna fråga hänvisar kommittén vidare till processlagberedningens uttalanden i samband med nya rättegångsbalkens tillkomst (se NJA II 1946 s. 699 f).

Remissyttrandena

Kommitténs förslag att anförtro handhavandet av sjörättsmålen åt tingsrätterna har inte mött gensaga från någon av remissinstanserna. Med undantag för RÅ och hovrätten för Övre Norrland har samtliga remissinstanser också i huvudsak godtagit förslaget om koncentring av handläggningen av sjörättsmålen till de sju sjöförklaringsdomstolarna.

Hovrätten för Västra Sverige uttalar sålunda att kommittén anfört goda skäl för en koncentration av sjörättsmålen till ett starkt begränsat antal underrätter. Den erfarenhet hovrätten fått vid handläggning av olika sjörättsmål talar också alldeles avgjort för lämpligheten av en dylik koncentration. Den rättssökande allmänhetens naturliga benägenhet att i rättsliga angelägenheter anlita advokat i hemorten leder vidare inte sällan till att förhållandevis besvärliga sjörättsliga saker läggs i händerna på advokater som i och för sig är kunniga och skickliga men som saknar förtrogenhet med rättsområdet. En följd härav kan bli att målen redan från början kommer på fel bog.

Man kan givetvis fråga sig, fortsätter hovrätten, om man vid koncentreringsen av sjörättsmålen bör anknyta till just de sju sjöförklaringsdomstolarna eller välja någon annan avgränsning, till något större eller måhända till ännu mindre antal domstolar. Till förmån för sjöförklaringsdomstolarna talar — förutom bl. a. den förenkling av och enhetlighet i lagbestämmelserna som vinnes vid valet av detta alternativ — den erfarenhet i sjörättsliga ting som förvärras genom sysslandet med sjöförklaringar. Enligt en av hovrätten gjord förfrågan hos Göteborgs rådhusrätt höll denna domstol år 1968 inemot 80 sjöförklaringar, av vilka 27 avsåg grundstötning, 31 kollision, 12 olycksfall ombord och 4 brand ombord. Sjöförklaringarna avser, såsom uppgifterna från rådhusrätten bestyrker, i synnerligen stor utsträckning ämnen som ofta blir föremål för civil eller kriminell rättegång och den vid sjöförklaringarna vunna insikten i sjörättsliga frågor blir utan tvivel till gagn vid handläggning av sjörättsmål. Ett skäl för att inte låta alla de sju sjöförklaringsdomstolarna utan endast förslagsvis tingsrätterna för de två—tre största sjöfartsstäderna handlägga sjörättsmål finner hovrätten vara den stora tillgången på expertis i sist angivna tingsrätter och bland de å deras kansliorter verksamma advokaterna. Denna synpunkt bör dock inte tillerkännas avgörande vikt. Det måste nämligen beaktas att en så snäv avgränsning av kretsen behöriga domstolar inte sällan skulle ge upphov till abnormt långa och kostsamma resor till tingsorten, något som skulle te sig särskilt olustigt i relativt bagatellartade sjörättsliga brottmål. Det är vidare att förvänta att tvistande som önskar få sin sak prövad av expertisen i de största sjöfartsstädernas tingsrätter framdeles liksom hittills kommer att försäkra sig om detta genom prorogationsavtal. Vid övervägande av nu anmärkta och övriga på förevarande fråga inverkan omständigheter anser hovrätten, i likhet med kommittén, det vara lämpligast att handläggningen av sjörättsmålen överläts på den redan etablerade kretsen av sjöförklaringsdomstolar.

I ett par yttranden uttalas sympati för en ännu starkare koncentrerings av tvistemålen än kommittén föreslagit. *Föreningen Sveriges häradshövdingar och stadsdomare* påpekar sålunda att de flesta av dessa mål redan nu handläggs av underrätterna i Stockholm och Göteborg där de större rederierna har sitt hemvist och där de flesta advokaterna med sjörätt som specialitet har sin verksamhet. Målen är tämligen säregna och invecklade och kräver speciell erfarenhet. Enligt föreningens uppfattning bör det därför övervägas ytterligare om inte de sjörättsliga tvistemålen lämpligen kan koncentreras till endast underrätterna för Stockholm och Göteborg. Därigenom skulle också överensstämmelse vinnas med forum för dispaschmål. *Sjöassuradörens Förening* uttalar sig i samma riktning men förklarar sig dock godta kommitténs ståndpunkt att det inte är tillfredsställande att för sjörättsmål i allmänhet införa annat slag av koncentrerings än för sjöförklaringarna.

I motsats till de övriga remissinstanserna intar *hovrätten för Övre Norrland* en klart avvisande hållning till förslaget om koncentrerings av sjörätts-

målen. Hovrätten, som delar kommitténs uppfattning att det inte är lämpligt med olika forumregler för brottmål och tvistemål, hävdar att de fördelar som skulle kunna vinnas genom en koncentrerings av de mer betydande tvistemålen till ett fåtal domstolar lika väl kan nås genom prorogation. Antalet sjörättsliga tvistemål är numera, fortsätter hovrätten, mycket lågt jämfört med tidigare. Sålunda avgjordes åren 1925—1929 i genomsnitt 148 sådana mål medan antalet endast uppgick till i genomsnitt 10 under åren 1959—1966. Nedgången av antalet mål, som delvis torde hänga samman med nedgången av tvistemål över huvud, måste enligt hovrätten också ha samband med nedgången av antalet enheter inom handelsflottan. Man anser därför knappast anledning finnas att räkna med någon ökning av de sjörättsliga tvistemålen. Med hänsyn härtill skulle, oberoende av antalet behöriga tingsrätter, den önskvärda kontinuiteten beträffande domare som deltar i dylika mål endast kunna upprätthållas vid tingsrätterna i Stockholm och Göteborg. De övriga fem föreslagna tingsrätterna skulle däremot inte ha nämnvärt företräde framför flertalet underrätter. Såvida antalet behöriga tingsrätter inte inskränks till två finns det därför inte tillräckliga skäl att frångå den allmänna principen om underrätternas lika behörighet. En annan omständighet som enligt hovrättens mening talar mot förslaget hänger samman med de kombinerade transporterna. Svårigheten att på förhand avgöra om viss tvist är att bedöma enligt sjörättsliga regler eller ej torde i stor omfattning leda till prorogation av allmänna transportmål till sjörättsforum. Härigenom skulle flertalet tingsrätter undandras ett betydande rättsområde. Vad brottmålen beträffar ifrågasätter hovrätten om kommittén tillräckligt beaktat konsekvenserna av 1967 års ändringar av sjölagens ansvarsregler. Medan reglerna före dessa ändringar huvudsakligen var avsedda att tillämpas inom den i fråga om antalet enheter krympande handelsflottan gäller de 1967 tillkomna 324 och 325 §§ sjölagen all slags sjöfart, således även nöjestråfiken med dess hastigt växande flotta av småbåtar. De nya bestämmelserna har aktualiserat åtal för brott mot sjölagen inom alla delar av landet och man kan förmoda att åtalen mot förare av nöjesbåtar för vårdslös framfart eller alkoholpåverkan redan nu är betydligt flera än övriga sjörättsliga brottmål. Med ökande nöjestråfik och utbyggd sjötrafikövervakning torde dessa mål bli ännu talrikare. Mot denna bakgrund anser hovrätten det inte rimligt att koncentrera brottmålen till de föreslagna sju tingsrätterna. För berörda tingsrätter och åklagare finner man anordningen medföra stor belastning. Den skulle också ofta innebära oskäligen uppoffring av tid och kostnader för den enskilde samt ökade kostnader för statsverket.

Liknande synsätt rörande de sjörättsliga brottmålen anläggs av *RÅ* och flera av de åklagare *RÅ* hört. *RÅ* påpekar att mål enligt sjölagen och andra sjörättsliga författningar kan vara av mycket varierande karaktär från omfattande sjökatastrofer beroende på grava försummelse till bagatellförseelser som kan beivras genom strafföreläggande. Även om det inte föreligger

någon utredning om vare sig det totala antalet dylika mål eller om fördelningen mellan olika brottstyper finns det anledning anta att den övervägande delen är av mindre allvarlig karaktär. Det starkt ökande antalet fritidsbåtar i förening med en intensifierad övervakning från polisens sida kommer sannolikt att framdeles medföra en ökning av antalet sjörättsmål. Ökningen torde dock till huvudsaklig del komma att avse mindre allvarliga brott som inte för närvarande bereder underrätterna särskilda problem. Det finns enligt RÅ:s mening inte heller anledning anta att sådana skulle uppkomma, om tingsrätterna i gemen blev behöriga att handlägga dessa mål. Ett genomförande av den föreslagna koncentreringsen till sju domstolar medför avsevärda praktiska olägenheter. Åtskilliga brott kan visserligen beivras genom strafföreläggande. Enligt kommitténs förslag skulle med nu gällande regler endast åklagare vid någon av de sju tingsrätterna vara behörig att utfärda sådant. De utredande polisorganen skulle därigenom i många fall komma att vara placerade långt ifrån åklagaren vilket innebär olägenheter i skilda avseenden. Den enskildes kontakter med åklagaren skulle även försvåras. Vid förhandling inför rätten skulle den tilltalade i många fall tvingas till långa och kostsamma resor. Den föreslagna organisationen kan därför ej anses tillgodose allmänhetens berättigade krav på att rättsorganen skall ligga inom rimligt avstånd. Sammanfattningsvis ifrågasätter RÅ om sjörättsmålen bör koncentreras till vissa domstolar och om inte starka skäl i stället talar för att samtliga tingsrätter blir behöriga att handlägga dessa mål. Skulle en formell koncentreringsen likväl anses erforderlig, slutar RÅ, bör en uppdelning mellan olika slags mål övervägas så att de mera omfattande och komplicerade målen handläggs vid de tingsrätter som tillika blir sjöförklaringsdomstolar medan övriga mål fördelas mellan samtliga tingsrätter.

Sjöåklagaren i Stockholm har däremot i ett till överåklagaren avgivet yttrande hävdade att det, även om inte alla sjörättsliga brottmål kan sägas fordra specialisering, likväl är omöjligt att generellt ange att vissa kategorier av dem inte fordrar speciell erfarenhet. *Sveriges åklagares förening* godtar i princip förslaget om koncentreringsen men ifrågasätter om inte en alternativ forumregel kunde ges för de fall där varken åklagaruppgifterna eller dömandet fordrar eller bygger på särskilda insikter i eller erfarenheter av sjörättsaker.

Sjöfartsverket, som godtar kommitténs förslag, anser att en koncentreringsen till sjörättsdomstolar kan vara motiverad även beträffande mål enligt olika administrativa följdförfattningar till de grundläggande sjörättsliga lagbestämmelserna. Verket påpekar emellertid att smärre förseelser mot den i administrativ ordning utfärdade sjötrafikförordningen kan begås långt ifrån någon av de föreslagna tingsrätterna. Verket hemställer därför att man överväger om inte allmän domstol bör göras behörig att uppta sådana mål och föreslår att ändring av sjötrafikförordningen i så fall görs samtidigt med ändringarna i sjölagens forumregler. *Sjöfolksförbundet* anser att mål rö-

rande säkerheten på fartyg naturligen bör anförtros åt samma domstolar som håller sjöförklaringar men att brottmålen i övrigt enligt sjörättsliga specialförfattningar inte är av sådan karaktär att några särskilda forumregler erfordras.

Kommitténs avståndstagande från tanken på särskilda domförhållningsregler vid handläggning av allmänna sjörättsmål biträds av så gott som samtliga de remissinstanser som överhuvud funnit skäl att yttra sig i frågan. Undantag härifrån utgör blott *sjöfartsverket* och *sjöåklagaren i Stockholm* vilka anser skäl kunna anföras för att rätten vid handläggningen av sådana mål bör förstärkas med en eller flera i sjöväsendet erfarna personer.

Sveriges advokatsamfund har pekat på en speciell konsekvens av den föreslagna koncentreringsåtgärden. Enligt samfundet skulle nämligen denna kunna medföra en inte avsedd begränsning av möjligheterna att erhålla kvarstad eller annan handräckning på företrädesvis utländskt fartyg som ligger i hamn där behörig tingsrätt inte finns. Om behörig tingsrätt är belägen på avsevärt avstånd från den ort där utländskt fartyg ligger, på vilket kvarstads- eller annan handräckningsåtgärd önskas, torde svårigheter uppstå att genomföra säkerhetsåtgärden under loppet av den tidsrymd, ofta mindre än en dag, som sökanden i flertalet fall har till förfogande. Ett kvarstadsbeslut i sjörättsmål medför ju inte blott att önskad säkerhet ställs för fordran utan även, exempelvis vid kollisionsmål, att svensk domstol blir behörig att avgöra tvisten. Därjämte erhåller man ett förenklat delgivningsförfarande genom delgivning med befälhavaren enligt 282 § sjölagen. Ett snabbt förfarande kan även vara av värde för utövande av sjöpanträtt i fartyg och last. Samfundet framhåller att kvarstadsinstitutet är av stor betydelse och att det även i fortsättningen bör vara effektivt. En möjlighet att undvika en inte önskvärd effekt av de nya forumbestämmelserna skulle enligt samfundets mening vara att domstolen eller i förekommande fall överexekutor får rätt att i samband med beviljandet av kvarstads- eller annan handräckningsåtgärd telegrafiskt lämna verkställighetsbeslut.

Kommitténs förslag om jämkning av sjömanslagens forumbestämmelser har inte föranlett någon erinran från remissinstanserna. Däremot har förslaget om koncentreringsåtgärd enligt 38 § lagen om inteckning i fartyg föranlett en bestämd gensaga från *Svenska Bankföreningen*. Föreningen framhåller att de skäl som på sin tid föranledde att rådhusrätt anvisades som forum för dessa mål inte längre har någon giltighet. Det riktiga är därför enligt föreningen att man i samband med domstolsreformen ersätter den ifrågavarande forumregeln med en hänvisning till redarens allmänna tvistemålsforum. Frågan, huruvida det kan vara lämpligt att i samband med en eventuell omarbetning av lagstiftningen om fartygsinteckning hänvisa mål om utsökning för eller giltigheten av sådan inteckning till specialforum finner föreningen böra anstå tills en sådan omarbetning blir aktuell.

Departementschefen

Vår processordning tillerkänner sedan länge de allmänna underrätterna en mycket vidsträckt kompetens. De är sålunda behöriga att ta upp i stort sett alla slag av mål med endast ett fåtal undantag för mål av speciell karaktär. Bland dessa märks sjömålen vilka nu hänvisas till rådhusrätt och vissa särskilt utsedda häradsrätter. Denna reglering kan efter genomförandet av underrättsreformen inte bestå formellt oförändrad. I samband härmed aktualiseras också frågan om den nuvarande särbehandlingen av sjömål är sakligt motiverad.

Sjölagskommittén anser att en viss koncentrerings av mål enligt sjölagen fortfarande är önskvärd och föreslår att såväl tvistemål som brottmål enligt sjölagen tas upp vid de sju tingsrätter som skall handlägga ärenden angående sjöförklaring. Förslaget har godtagits av flertalet remissinstanser. Från några håll har förslaget dock föranlett kritik.

Otvivelaktigt utgör sjölagstiftningen ett särpräglad rättsområde, som kräver speciell insikt och sakkunskap. Det begränsade antalet sjömål av mer kvalificerad art medför att endast ett mindre antal domare, åklagare och advokater kan komma i beröring med sjörättsfrågor och därmed förvärva erforderlig sakkunskap. Sjömålen har sedan länge koncentrerats till ett begränsat antal domstolar vilket ansetts vara av stort praktiskt värde. Inom advokat kåren har också en betydande specialisering ägt rum. Visserligen kan den framtida utvecklingen inom sjötransporträtten komma att innebära att rättsområdets speciella karaktär i någon mån försvagas, men det är ännu för tidigt att göra några bestämda uttalanden härom. I sjölagen har på senare tid införts vissa straffbestämmelser av mer allmän karaktär (324 och 325 §§). Detta i förening med det snabbt ökande beståndet av fritidsbåtar har medfört att det tillkommit åtskilliga sjömål där den speciellt sjörättsliga karaktären är mer eller mindre uttunnad. Sjörätten måste emellertid fortfarande anses ha en sådan särart att vissa speciella forumregler är önskvärda.

Som flera remissinstanser påpekat förekommer bland sjömålen, i första hand de sjörättsliga brottmålen, åtskilliga fall som inte är av den utpräglat sjörättsliga beskaffenheten att särskilda regler för deras behandling synes sakligt motiverade och för vilka allmänna forumregler väl borde kunna gälla. Med hänsyn till att det speciellt sjörättsliga inslaget växlar från fall till fall uppkommer vissa svårigheter när det gäller att på förhand skilja ut denna grupp av mål. Det får emellertid antas att det övervägande flertalet av dessa mindre komplicerade fall förekommer bland de mål som rör fritids-trafiken.

På grund av det anförda ansluter jag mig till kommitténs allmänna målsättning att sjörättsmålen koncentreras till ett mindre antal tingsrätter. När

det gäller den närmare utformningen av forumreglerna har under remissbehandlingen framförts att den föreslagna koncentreringsen till de sju sjöförklaringsdomstolarna inte är tillräcklig när det gäller tvistemålen och att det därför borde övervägas om inte dessa mål kunde förbehållas tingsrätterna i de allra största sjöfartsstäderna. Å andra sidan har det från en del håll hävdats att en koncentreringsen till endast sju tingsrätter är ägnad att medföra praktiska olägenheter för behandlingen av mindre allvarliga brottmål.

Enligt min mening är det av stort värde att enhetliga forumbestämmelser gäller för tvistemål, brottmål och sjöförklaring, i all synnerhet som talan om ansvar ofta är kombinerad med skadeståndstalan. Kommitténs förslag utgör för den egentliga sjöfarten en lämplig avvägning mellan de motstridiga synpunkter som här gör sig gällande. Jag föreslår sålunda som huvudregel att behörighet att uppta sjörättsmål förbehålls Luleå, Sundvalls, Stockholms, Kalmar, Malmö, Göteborgs och Karlstads tingsrätter.

Även om sjölagen är avfattad med tanke främst på handelssjöfarten är den dock i princip tillämplig på all sjöfart. I de ofta tämligen okomplicerade sjörättsmål som endast rör nöjestrifiken kan den av kommittén föreslagna koncentreringsen onekligen vara förenad med olägenheter som knappast uppvägs av de fördelar som skulle följa därav. Övervägande skäl talar enligt min mening för att låta dylika mål få handläggas vid samtliga tingsrätter enligt de allmänna forumreglerna i rättegångsbalken. Även sådana mål angår emellertid ibland frågor som fordrar särskild sjörättslig erfarenhet. De bör därför kunna anhängiggöras också vid någon av de sju angivna sjörättsdomstolarna. Med en sådan regel kan talan väckas vid den domstol som i det enskilda fallet framstår som lämpligast. Jag utgår från att parterna i mål av någon beskaffenhet regelmässigt kommer att väcka talan vid sjörättsdomstolen.

I fråga om gränsdragningen mellan de mer kvalificerade mål, där handläggning vid sjörättsdomstol bör vara obligatorisk, och övriga sjörättsmål synes man lämpligen kunna anknyta till vad som gäller för sjöförklaring. Sjöförklaring är enligt 301 § i där angivna fall obligatorisk endast för vissa kategorier av fartyg, nämligen handelsfartyg och fiskefartyg. Detsamma gäller f. ö. beträffande skyldighet för befälhavare att i vissa fall avge rapport till sjöfartsverket (70 §). Enligt uttalanden i samband med bestämmelsernas tillkomst (se prop. 1967: 145 s. 142) torde med handelsfartyg och fiskefartyg få avses detsamma som i sjöbefälskungörelsen (1960: 487). Jag föreslår att skyldigheten att anlita specialforum för allmänna sjörättsmål begränsas till sådana mål som rör handelsfartyg och fiskefartyg. Med denna avgränsning kommer bl. a. de mål som uteslutande rör fritids- och nöjestrifiken att kunna handläggas enligt allmänna forumregler. Vad nu sagts utesluter dock ej att en gränsdragning efter andra kriterier än användningssättet framdeles kan befinnas lämpligare. Frågan får prövas under den fortsatta revisionen av sjölagen.

Som tidigare framhållits innehåller vissa i administrativ ordning meddelade författningar hänvisningar till sjölagens forumregler. Det finns i dessa författningar vissa förseelser av tämligen okomplicerad art, vilka utan olägenheter kan tas upp av alla tingsrätter. En översyn av forumreglerna i dessa författningar är otvivelaktigt påkallad. Denna fråga kommer att senare tas upp av chefen för kommunikationsdepartementet.

Kommittén har inte funnit anledning föreslå att tingsrätten vid behandling av sjörättsmål skall ha särskild sammansättning. Detta ansluter till gällande ordning. Kommitténs uppfattning i denna del har biträtts av så gott som alla remissinstanserna. För min del anser jag att med en koncentring av sjömålen till endast sju tingsrätter det kan förväntas att dessa — även utan inslag av särskilt sakkunniga ledamöter — förvärvar en betydande insikt i sjörättsliga förhållanden. I den mån behov föreligger att tillföra rätten ytterligare sakkunskap kan detta, som kommittén påpekar, tillgodoses genom sakkunnigbevisning. Jag ansluter mig därför till kommitténs förslag.

Advokatsamfundet har berört en speciell följd av sjörättsmålens koncentring till vissa tingsrätter. Koncentringen medför att kvarstad på fartyg i hamn som är belägen på annan ort än domstolen av praktiska skäl inte kan genomföras så snabbt som ibland erfordras. Detta kan enligt samfundet — i synnerhet när det gäller utländska fartyg — äventyra kvarstadsinstitutets effektivitet. Samfundet ifrågasätter därför om det inte kunde införas rätt för domstol eller överexekutor att lämna telegrafiskt verkställighetsbeslut till vederbörande utmättningsman.

Det anses att sökanden skall förete dom eller annan exekutionsurkund inför utmättningsmannen vid ansökan om verkställighet. Otvivelaktigt kan det dock finnas ett starkt praktiskt behov att i fråga om fartyg kunna vidta kvarstadsåtgärd på grundval av telegrafiskt meddelande om kvarstadsbeslutet. Jag har därför för avsikt att närmare överväga sådana ändringar i tillämpningsföreskrifterna till utsökningslagen att telegram från domstol eller överexekutor under vissa förutsättningar får läggas till grund för kvarstadsåtgärd. Frågan om godtagande av telegram i övrigt som grundval för exekution får tas upp i annat sammanhang.

Vad kommittén föreslagit i fråga om lagen om säkerheten på fartyg och lagen om åtgärder mot vattenförorening från fartyg anser jag mig, efter samråd med chefen för kommunikationsdepartementet, kunna godta. Där emot finner jag i likhet med bankföreningen inte anledning att nu bibehålla särskilda forumregler i lagen om inteckning i fartyg. Den särskilda forumbestämmelsen i 38 § nyssnämnda lag bör sålunda upphävas. Frågan om särskilda forumbestämmelser krävs för dylika mål bör enligt min mening tas upp i samband med de materiella bestämmelserna om inteckning i fartyg.

Kommittén har ifrågasatt om bärande skäl motiverar särskilda forumregler i sjömanslagen men har med hänvisning till den pågående utredningen

om en ny sjömanslag förklarar sig inte vilja ta ställning till sakliga ändringar däri. Man har i stället föreslagit att sjömanslagens forumregler jämkas så att de i huvudsak stämmer överens med de bestämmelser som föreslås i sjölagen. På grund av underrättsreformen kan de nuvarande reglerna inte behållas, enligt vilka endast rådhusrätter och vissa häradsrätter är behöriga att handlägga mål enligt sjömanslagen. Med hänsyn till de bestämmelser som föreslås i sjölagen synes valet stå mellan att antingen i princip upphäva de särskilda forumreglerna i sjömanslagen eller att utforma dem på i huvudsak samma sätt som i sjölagen. Det senare alternativet medför dock vissa nackdelar. Möjligheten enligt 68 § för befälhavare och sjöman att få domstols prövning av mönstringsförrättares beslut i fråga om disciplinbot beror sålunda av att fartyget anländer till hamn där det finns behörig domstol. Jag anser det föga tilltalande att möjligheterna till sådan överprövning beskärs genom forumregler som väsentligt minskar antalet behöriga domstolar. Efter samråd med chefen för kommunikationsdepartementet finner jag det vara att föredra att i avvaktan på resultatet av arbetet på en ny sjömanslag endast behålla vissa bestämmelser i 85 § enligt vilka talan i tvistemål får väckas även vid domstol i den ort där fartyget befinner sig och i fartygets hemort. I övrigt föreslår jag att de särskilda forumreglerna i sjömanslagen upphävs.

De föreslagna ändringarna i den föräldrarättsliga lagstiftningen behandlas i specialmotiveringen.

Specialmotivering

Förslaget till lag om ändring i sjölagen

Vissa rent terminologiska ändringar är påkallade med anledning av den år 1969 genomförda omorganisationen av sjöfartsverket. Benämningarna "sjöfartsstyrelsen" ("styrelsen"), "fartygsinspektionsdistrikt" och "fartygsinspektören" har i enlighet med den i instruktionen (1969: 320) för sjöfartsverket använda terminologin i förekommande fall ersatts av "sjöfartsverket" ("verket"), "sjöfartsinspektionsdistrikt" och "överinspektören i sjöfartsinspektionsdistriktet". Vidare har i 330 § "telestyrelsen" bytts ut mot "televerket".

3 §.

Sjölagskommittén uppger att man i sitt nästa betänkande kommer att föreslå att bestämmelsen om intagande i rättens protokoll av avhandling angående förskott till fartygsbygge skall utgå. I avvaktan härpå har, på förslag av kommittén, nu företagits den ändringen i lagrummet att ifrågavarande avhandlingar skall intagas i protokollet hos Stockholms tingsrätt, d. v. s. samma domstol som handlägger ärenden om inteckning i fartyg.

231 §.

De regionala sjömansnämnderna ersattes den 1 juli 1969 av en central sjömansnämnd, förlagd till Göteborg. Den i 231 § avsedda prövningen av vissa tvister om särskild gottgörelse till sjöman för insats vid bärgning bör i fortsättningen verkställas av den centrala sjömansnämnden. Paragrafens andra stycke har jämkats i enlighet härmed.

305 §.

I första stycket har benämningen "den allmänna underrätten för Luleå etc." ersatts med de fr. o. m. den 1 januari 1971 gällande namnen på ifrågasvarande sju tingsrätter. Härigenom vinnns överensstämmelse med de ändringar som föreslås i 336—343 §§.

Enligt tredje stycket gäller f. n. att särskild ledamot vid sjöförklaring skall ha fyllt 25 år. Samma åldersgräns gällde tidigare för nämndeman. Genom 1969 års ändringar i rättegångsbalken har emellertid den nedre åldersgränsen om 25 år för nämndeman slopats (se prop. 1969: 44 s. 377 f). Detta har aktualiserat frågan om åldersgränsen för särskilda ledamöter vid sjöförklaring alltjämt bör bibehållas. Med hänsyn till de övriga kvalifikationskrav som sjölagen uppställer på de särskilda ledamöterna samt till sättet för utseendet av dessa torde kravet på uppnådda 25 års ålder sakna nämnvärd betydelse som garanti för ledamöternas kompetens. I enlighet med kommittéförslaget har därför bestämmelsen härom fått utgå.

336 §.

Paragrafen innehåller de grundläggande forumreglerna. Som jag närmare utvecklat i den allmänna motiveringen bör handläggningen av sjörättsmål i princip koncentreras till Luleå, Sundsvalls, Stockholms, Kalmar, Malmö, Göteborgs och Karlstads tingsrätter. Bestämmelser härom meddelas i första stycket av paragrafen.

Forumregeln i första punkten avser som kommittén påpekat ej endast mål om tillämpning av svenska sjörättsregler utan även sådana tvistemål där fråga är om tillämpning av utländsk sjölagstiftning eller utländska sjörättsliga grundsatser. Det bör dock uppmärksammas att bestämmelsen i första punkten inte helt utesluter att tvister av sjörättslig karaktär kan komma att handläggas av andra än de sju angivna tingsrätterna. Enligt artikel 2 i konventionen den 19 maj 1956 om fraktavtal vid internationell godsbefordran på väg (CMR), vilken konvention enligt lag (1969: 12) med anledning av Sveriges tillträde till konventionen gäller som svensk lag, skall nämligen vägfraktförarens ansvarighet under vissa förutsättningar bedömas enligt tvingande sjörättsliga regler. Bestämmelsen gäller fall där vägfordon med pålastat gods under en del av transportsträckan fraktas till sjöss. I sådana fall äger forumregeln i första punkten inte tillämpning utan i stället de speciella forumreglerna i CMR-lagen.

Någon gång kan en gärning som är belagd med straff enligt sjölagen också utgöra brott enligt brottsbalken. Till följd av de straffrättsliga konkurrensreglerna kan gärningen i sådant fall vara att bedöma enligt brottsbalken och inte enligt sjölagen (jfr 332 § andra stycket). De skäl som föranlett förslaget om koncentrerings av brottmål enligt sjölagen till endast sju domstolar torde emellertid ha ännu större tyngd när det gäller så allvarliga åsidosättanden av sjörättsliga regler att gärningen faller under brottsbalken. I enlighet med kommitténs förslag har därför i andra punkten av stycket tagits in en bestämmelse av innebörd att den särskilda forumregeln skall gälla även där gärningen i fråga är belagd med strängare straff i brottsbalken.

Enligt vad jag anfört i den allmänna motiveringen bör sjörättsmål som uteslutande rör annat fartyg än handelsfartyg och fiskefartyg kunna prövas inte bara av tingsrätt som anges i första stycket utan även av annan tingsrätt enligt de allmänna forumreglerna i rättegångsbalken. I paragrafen har som ett andra stycke intagits en bestämmelse härom. Av bestämmelsens avfattning framgår att den inte är tillämplig om målet rör både handels- eller fiskefartyg och annat fartyg. Frågan om målet rör uteslutande annat fartyg än handels- eller fiskefartyg beror av den talan som väckts i det enskilda fallet.

Kommittén påpekar att det i tvistemål, särskilt vid kombinerade transporter, kan bli fråga om tillämpning av såväl sjörättsliga som andra transporträttsliga bestämmelser eller grundsatser. Vid väckande av talan kan detta spörsmål ge anledning till tvekan hur målet rätteligen bör karakteriseras. Om ett dylikt mål anhängiggjorts vid sjörättsforum, d. v. s. någon av de behöriga tingsrätterna för sjörättsliga mål, bör enligt kommitténs mening bl. a. av processekonomiska skäl inte senare kunna göras gällande att målet upptagits av domstol som ej varit behörig. Kommittén föreslår därför att i paragrafen intas en bestämmelse — efter mönster av 11 kap. 20 § vattenlagen — enligt vilken talan i tvistemål som upptagits av domstol som anges i första stycket skall anses väckt vid rätt domstol om saken har samband med förhållande som avses i sjölagen, även om det sedan visar sig att tvisten helt eller delvis rör andra än sjörättsliga frågor.

Kommitténs förslag i denna del har i sak godtagits av de remissinstanser som yttrat sig i frågan. Kritik har emellertid riktats från flera håll mot bestämmelsens utformning, vilken ansetts kunna leda till tolkningssvårigheter.

De kompetenskonflikter som kan uppkomma i mål angående kombinerad transport, i vilken sjötransport ingått som ett led, torde med de nuvarande sjörättsliga forumreglerna inte vara särskilt ofta förekommande. Med den föreslagna koncentrerings till sju sjörättsdomstolar kan det dock oftare komma att inträffa att domstol som är behörig att pröva de sjörättsliga frågorna i målet inte är behörig att pröva de frågor som har anknytning till den del av transporten som skett med annat transportmedel. En sådan följd av koncentrerings är naturligtvis ägnad att inge vissa betänkligheter

av processekonomisk art. Visserligen mildras olägenheterna i praktiken betydligt därav att talan i dispositiva tvistemål i allmänhet skall anses väckt vid rätt domstol om ej invändning i rätt tid gjorts angående domstolens behörighet. Ett utmärkande drag för just de mål det här gäller är emellertid att frågan om rättens behörighet ofta är så sammanvävd med själva sakfrågan att behörighetsfrågan svårligen kan avgöras på ett så tidigt stadium av rättegången som är avsett. Sådana fall kan t. ex. tänkas där en i rätt tid gjord invändning om rättens behörighet till följd av målets komplicerade natur inte kan avgöras förrän i ett tämligen sent skede av processen, kanske först efter huvudförhandling rörande själva saken. I praktiken torde dock sådana situationer uppkomma mera sällan. Parterna kan i allmänhet förväntas ha ett gemensamt intresse av att inte onödigtvis komplicera och fördyra processen genom foruminvändningar.

Även om det i och för sig framstår som befogat att lösa eventuellt uppkommande kompetenskonflikter måste emellertid konstateras att den lösning som kommittén har föreslagit inte går helt fri från invändningar. Till en början bör framhållas att speciella forumregler i annan transporträttslig lagstiftning, t. ex. luftfartslagen (1957: 297) och lagen (1969: 12) med anledning av Sveriges tillträde till konventionen om fraktavtalet vid internationell godsbefordran på väg, utgör hinder för att tillägga en sjörättsdomstol behörighet att pröva vissa frågor. Det kan ifrågasättas om det är lämpligt att införa en bestämmelse av det innehåll kommittén föreslagit när den inte kan få generell räckvidd. Härtill kommer att sedan länge pågående överläggningar om en internationell reglering av kombinerade transporter nu befinner sig i slutskedet. En konvention i ämnet väntas bli avslutad senast år 1972. De många besvärliga problem som de kombinerade transporterna ger upphov till, inte minst i fråga om förhållandet till andra transporträttsliga regler, bör enligt min mening lösas i ett större sammanhang. Den av kommittén föreslagna bestämmelsen för kombinerade transporter har därför inte någon motsvarighet i departementsförslaget.

337 §.

I denna paragraf ges föreskrifter om domstolarnas inbördes behörighet att uppta tvistemål enligt sjölagen. F. n. gäller att rättegångsbalkens bestämmelser om laga domstol i tvistemål i allmänhet skall äga motsvarande tillämpning i fråga om rådhusrätts behörighet att ta upp sjörättsmål. Vidare anvisas vissa särskilda fora. Talan får nämligen väckas också vid rådhusrätten i den ort där fartyget finns eller där säkerhet ställts till befrielse från kvarstad eller annan handräckning. Om rådhusrätt inte finns i den ort där svaranden kunnat sökas enligt de nu återgivna reglerna får talan väckas vid den rådhusrätt som är närmast orten.

Det förhållandet att antalet för allmänna sjörättsmål behöriga domstolar enligt huvudregeln i förslaget avsevärt minskar bör inte behöva föranleda

avvikelse från gällande lags ståndpunkt rörande dessa domstolars inbördes behörighet. Även efter ändringen synes en tillämpning av reglerna i 10 kap. rättegångsbalken om laga domstol jämte de speciella sjörättsliga bestämmelserna bereda möjlighet att i det konkreta fallet väcka talan vid den av de angivna tingsrätterna som ur skilda synpunkter framstår som lämplig. Bestämmelserna har därför bibehållits i princip oförändrade med endast vissa redaktionella ändringar. I förtydligande syfte har till ett särskilt andra stycke av paragrafen brutits ut föreskriften att, om behörig domstol ej finns i ort där svaranden kunnat sökas enligt tidigare givna regler, talan skall väckas vid den domstol som är närmast orten.

338 §.

I denna paragraf ges regler om domstolarnas inbördes behörighet att ta upp brottmål enligt sjölagen. Även för brottmålsens del gäller f. n. att rättegångsbalkens regler om laga domstol i allmänhet skall äga motsvarande tillämpning i fråga om rådhusrätts behörighet att uppta sjörättsmål. Där emot anvisas inte några särskilda fora. Om rådhusrätt inte finns i den ort vid vars domstol den misstänkte haft att svara enligt huvudregeln får åtal väckas vid den rådhusrätt som är närmast.

Även för brottmålsens del föreslår jag att de nuvarande bestämmelserna bibehålls i princip oförändrade.

339—343 §§.

I dessa lagrum har till följd av tingsrättsreformen vissa rent formella jämkningar vidtagits. Vidare har det i 341 § andra stycket uppställda kravet att särskild ledamot i dispaschmål skall ha fyllt 25 år upphävts. Skälen för detta är desamma som föranlett förslag om upphävande av motsvarande åldersgräns för särskild ledamot vid sjöförklaring (se 305 §).

Ikraftträdandet.

De ändrade bestämmelserna i sjölagen är, som tidigare anförts, delvis föranledda av tingsrättsreformen och föreslås träda i kraft samtidigt som denna eller den 1 januari 1971. I samband härmed bör den tidigare berörda lagen (1937:306) om behörighet för häradsrätt att uppta sjörättsmål upphävas. Handläggningen av sjörättsmål som anhängiggjorts före den 1 januari 1971 vid domstol som enligt nuvarande regler är behörig att uppta målet bör dock lämpligen slutföras vid samma domstol. I enlighet härmed upptas i lagförslaget en övergångsbestämmelse enligt vilken de äldre forumbestämmelserna skall gälla för sjörättsmål där talan väckts före den nya lagens ikraftträdande. De övergångsbestämmelser som meddelats i lagen (1969:244) om ändring i rättegångsbalken gäller givetvis också för sjörättsmål.

Förslaget till lag om ändring i lagen om inteckning i fartyg

I 3 § har till följd av tingsrättsreformen, utan att någon ändring i sak åsyftas, orden "inskrivningsdomare vid Stockholms rådstuvurätt" bytts ut mot "inskrivningsdomare i Stockholms domsaga".

I enlighet med vad jag anfört i den allmänna motiveringen har de särskilda forumbestämmelserna i 38 § första stycket för fall av utsökning av fordran ur intecknat fartyg eller tvist rörande giltigheten av inteckning tagits bort. Vidare har den nuvarande hänvisningen i tredje stycket till lagen om behörighet för häradsrätt att ta upp sjörättsmål utgått. De här avsedda målen kommer således enligt förslaget att följa de allmänna forumreglerna i rättegångsbalken.

Efter de sålunda vidtagna ändringarna återstår av 38 § endast den i nuvarande andra stycket intagna bestämmelsen enligt vilken inteckningshavaren äger söka huvudredaren eller, där sådan ej är vald, vilken som helst av redarna. Att så är förhållandet framgår emellertid av 10 § sjölagen. Då det med hänsyn härtill ansetts onödigt att bibehålla en motsvarande bestämmelse i lagen om inteckning i fartyg har paragrafen i dess helhet upphävts.

I fråga om ikraftträdandet har motsvarande bestämmelser föreslagits som beträffande sjölagen.

Förslaget till lag om ändring i sjömanslagen

I 68 § ges föreskrifter om förfarandet vid missnöje med mönstringsförrättares beslut i fall där denne överprövat disciplinnämnds beslut om åläggande av disciplinbot. Enligt de nu gällande reglerna skall i sådant fall prövning begäras hos rådhusrätten i den stad där mönstringsförrättaren finns eller, om rådhusrätt inte finns i staden, hos rådhusrätten i den första hamnstaden med rådhusrätt som fartyget anländer till.

Som jag anfört i den allmänna motiveringen föreslås att de särskilda forumbestämmelserna i sjömanslagen i huvudsak upphävs. Bestämmelserna i 68 § har ändrats i enlighet härmed.

Enligt paragrafens nuvarande lydelse skall rådhusrätt vid prövning av mönstringsförrättares beslut bestå av lagfaren domare och nämnd. Rätten är domför med tre i nämnden. Genom 1969 års ändringar i rättegångsbalken har emellertid den tidigare gällande uppdelningen i s. k. stor och liten nämnd utmönstrats och ersatts av en enhetlig nämnd bestående av fem nämndemän. Med anledning härav har bestämmelsen att tre nämndemän är tillräckligt för domförhet fått utgå. Som en remissinstans påtalat kan det diskuteras om nämnd alls skall fordras vid sådana mål som det här gäller och om rätten inte i stället kunde vara behörig med endast en lagfaren domare.

Denna fråga får emellertid övervägas närmare i samband med den pågående revisionen av sjömanslagen.

I 84—86 §§ finns forumregler för tvistemål och brottmål enligt sjömanslagen. Bestämmelserna är av i stort sett samma innehåll som 336—338 §§ sjölagen. Jag föreslår att endast de bestämmelser i 85 § bibehålls enligt vilka talan får väckas även vid domstol där fartyget finns eller har sin hemort. I övrigt skall således de allmänna forumreglerna i rättegångsbalken gälla.

I fråga om ikraftträdandet har motsvarande bestämmelser föreslagits som beträffande sjölagen.

Förslaget till lag om ändring i föräldrabalken m. m.

I samband med underrätsreformen infördes i 15 kap. 29 och 30 §§ giftermålsbalken och 20 kap. 36 § föräldrabalken vissa specialregler angående underrätts sammansättning vid särskild huvudförhandling i familjerättsliga mål (lagar 1969: 256 och 257, vilka träder i kraft den 1 januari 1971). Till följd härav ändrades paragrafnumreringen i bl. a. 20 kap. föräldrabalken. Den nya regeln i föräldrabalken innebär att underrätt vid handläggning av bl. a. mål om faderskap till barn utom äktenskap och barns egenskap av trolovningsbarn skall bestå av en lagfaren domare och nämnd. Detsamma skall gälla även annat mål som handläggs i samma rättegång.

Under hösten 1969 genomfördes en reform av de utomäktenskapliga barnens rättsställning. Reformen, som trädde i kraft den 1 januari 1970, innebar bl. a. att dåvarande regler i föräldrabalken om trolovningsbarn upphävdes (1969: 617). Vidare överflyttades de processuella bestämmelserna om fastställande av faderskapet till barn utom äktenskap från 20 kap. föräldrabalken till en ny särskild lag i ämnet (1969: 618). Denna gäller förfarandet i faderskapsmål, när barnavårdsman är förordnad för barnet. I de sällsynta fall då barnavårdsman inte finns avses rättegång i faderskapsfrågan skola föras enligt de allmänna reglerna i rättegångsbalken om indispositiva tvistemål (prop. 1969: 124 s. 103). Enligt övergångsbestämmelserna till den nya förfarandelagen kan i mål om faderskap till barn utom äktenskap talan om barnets egenskap av trolovningsbarn enligt äldre lag upptagas till prövning, om barnet är fött före nya lagens ikraftträdande eller den uppgivne fadern har avlidit före ikraftträdandet.

I samband med de ändringar i den föräldrarättsliga lagstiftningen som trädde i kraft den 1 januari 1970 gjordes ingen ändring i 20 kap. 36 § föräldrabalken i dess lydelse fr. o. m. den 1 januari 1971. Nu bör emellertid paragrafen samordnas med nämnda lagstiftning. Sälunda har i förslaget bestämmelsen i 20 kap. 36 § om underrätts domförhet i mål om barns egenskap av trolovningsbarn fått utgå. Vidare har domförhetsregeln i fråga om mål om faderskap till barn utom äktenskap, i likhet med vad som redan skett

beträffande övriga processuella regler, förts över till den särskilda lagen om förfarandet vid fastställande av faderskap. Detta har skett genom att i 12 § andra stycket i lagen tagits in en särskild hänvisning till nya 36 § i 20 kap. föräldrabalken. I de sällsynta undantagsfall där barnavårdsman för barnet inte finns och rättegången därför skall föras enligt de allmänna reglerna i rättegångsbalken om indispositiva tvistemål torde balkens allmänna regler om underrätts sammansättning få tillämpas. Detta innebär att rätten vid särskild huvudförhandling skall bestå av minst tre och högst fyra lagfarna domare.

Vissa hänvisningar i 12 och 19 §§ lagen om fastställande av faderskapet till barn utom äktenskap till lagrum i föräldrabalken har jämkats i enlighet med den ändrade paragrafnumreringen i balkens 20 kap.

Enligt förslaget skall ändringarna i den särskilda förfarandelagen träda i kraft samtidigt som lagen (1969: 257) om ändring i föräldrabalken, dvs. den 1 januari 1971. Övergångsbestämmelserna till nämnda lag skall äga motsvarande tillämpning.

Hemställan

Jag hemställer att lagrådets utlåtande enligt 87 § regeringsformen genom utdrag av statsrådsprotokollet inhämtas över förslagen till

- 1) *lag om ändring i sjölagen (1891: 35 s. 1),*
- 2) *lag om ändring i lagen (1901: 26 s. 1) om in-teckning i fartyg,*
- 3) *lag om ändring i sjömanslagen (1952: 530),*
- 4) *lag om ändring i föräldrabalken,*
- 5) *lag om ändring i lagen (1969: 618) om fastställande av faderskapet till barn utom äktenskap.*

Vad föredraganden sålunda med instämmande av statsrådets övriga ledamöter hemställt bifaller Hans Kungl. Höghet Regenten.

Ur protokollet:

Britta Gyllensten

Sjölagskommitténs förslag
till
Lag om ändring i sjölagen

Härigenom förordnas, att 3, 231, 305 och 336—343 §§ sjölagen skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

3 §.

Har den, för vars räkning fartyg bygges, givit eller utfäst sig att giva varvsägaren eller byggmästaren förskott av penningar eller byggnadsämnen för byggnadens verkställande, äger han låta därom upprättad avhandling intagas i protokoll hos tingsrätten för Stockholm. Han njuter sedan förmånsrätt enligt 17 kap. handelsbalken.

231 §.

Anspraak på — — — bärgningsföretaget slutförts.

Twist om gottgörelse, som avses i första stycket, prövas av sjömansnämnden. Talan må ej föras mot nämndens beslut i sådan twist.

305 §.

Sjöförklaring inom riket hålles av tingsrätten för Luleå, Sundsvall, Stockholm, Kalmar, Malmö, Göteborg eller Karlstad. Behörig är den domstol som är närmast den hamn eller ort där sjöförklaring skall äga rum enligt 304 §. Konungen äger dock för viss hamn förordna att annan av domstolarna skall vara behörig, om det är ändamålsenligt med hänsyn till trafikförbindelser och övriga förhållanden.

Om annat — — — av domstolsärenden.

Vid sammanträde för sjöförklaring skall rätten bestå av en lagfaren domare såsom ordförande samt två personer som äro kunniga och erfarna i sjöväsendet. Ätminstone en av de senare bör hava grundlig erfarenhet från tjänst som fartygs- eller maskinbefäl på handelsfartyg och nyligen hava utövat sådan tjänst. Rätten utser för varje sjöförklaring de särskilda ledamöterna från en förteckning, som sjöfartsstyrelsen årligen upprättar för varje fartygsinspektionsdistrikt. Förteckningen skall upptaga minst tjugu personer. Om biträde av person med särskild sakkunskap i visst fall är ändamålsenligt, äger rätten tillkalla sådan person att inträda såsom ytterligare ledamot i rätten, även om han ej är upptagen i förteckningen. Särskild ledamot skall vara svensk medborgare. Den som är omyndig eller i konkurstillstånd får ej vara ledamot. Särskild ledamot äger uppbära ersättning av allmänna medel enligt bestämmelser som meddelas av Konungen.

I Danmark — — — landets lag.

I övrigt — — — norsk konsul.

I fråga — — — meddela vitesföreläggande.

336 §.

I tvistemål rörande förhållande som avses i denna lag är rätt domstol tingsrätten för Luleå, Sundsvall, Stockholm, Kalmar, Malmö, Göteborg eller Karlstad.

Detsamma gäller brottmål i fråga om gärning som avses i denna lag, även om gärningen är belagd med strängare straff i brottsbalken.

Visar sig, sedan tvistemål upptagits av domstol som angives i första stycket, att tvisten helt eller delvis rör andra än sjörättsliga frågor, skall talan utan hinder härav anses väckt vid rätt domstol, om saken har samband med förhållande som avses i denna lag.

337 §.

I fråga om behörighet för tingsrätt som sägs i 336 § att upptaga tvistemål äga bestämmelserna om laga domstol i tvistemål i allmänhet motsvarande tillämpning. Talan får dock väckas även vid sådan tingsrätt för den ort där fartyget finnes och, när säkerhet för fordran ställts hos myndighet till befrielse från kvarstad eller annan handräckning, vid sådan tingsrätt för den ort där säkerheten ställts. Talan angående fordran som säkerheten avsett får väckas vid sistnämnda tingsrätt, även om säkerheten frigivits.

Finnes ej tingsrätt som sägs i 336 § för ort, där svarenden kunnat sökas enligt första stycket, väckes talan vid den av dessa tingsrätter som är närmast den orten.

Äro flera — — — rederiets hemvist.

338 §.

I fråga om behörighet för tingsrätt som sägs i 336 § att upptaga brottmål äga bestämmelserna om laga domstol i brottmål i allmänhet motsvarande tillämpning. Finnes ej tingsrätt som sägs i 336 § för ort, vid vars domstol den misstänkte haft att svara enligt vad som nu sagts, väckes åtal vid den av dessa tingsrätter som är närmast den orten.

339 §.

Talan mot dispasch föres genom klander hos tingsrätten för den ort där dispaschen är utgiven.

Dispasch, som — — — till efterrättelse.

340 §.

I dispaschmål är tingsrätten domför med tre eller högst fyra lagfarna domare jämte tre särskilda ledamöter utsedda enligt 341 §. Vid prövning om klander skall avvisas och vid sådan handläggning som avser måls beredande eller som enligt 341 och 343 §§ ankommer på tingsrätten, är dock rätten domför med en lagfaren domare.

341 §.

För domsaga, vars tingsrätt äger upplaga dispaschmål, upprättar sjöfartsstyrelsen årligen en förteckning, vari upptagas minst tolv personer, som äro kunniga i handel och sjöfart och som äro skickade att tjänstgöra som särskilda ledamöter i dispaschmål. Bland dem som upptagits i denna förteckning utser rätten för varje mål tre för tjänstgöring som särskilda ledamöter. Om på grund av förfall eller annat hinder föreskrivet antal ledamöter ej kan utses från förteckningen, utser rätten annan lämplig person att vara särskild ledamot.

Särskild ledamot skall vara svensk medborgare. Den som är omyndig eller i konkurstillstånd får ej vara ledamot. Särskild ledamot äger uppbära ersättning av allmänna medel enligt bestämmelser som meddelas av Konungen.

342 §.

Vill någon klandra dispasch, skall han inom fyra veckor från dispaschens dag till tingsrätten inkomma med klanderinlaga. Med de avvikelser som följa av tredje stycket i denna paragraf äga i övrigt bestämmelserna i 52 kap. 2, 3, 5, 6 och 8—12 §§ rättegångsbalken motsvarande tillämpning i mål om klander av dispasch. Bestämmelse som avser hovrätt gäller därvid i stället tingsrätten.

Upptages klander av dispasch, äger motpart utan avgift få ut en avskrift av klanderinlagan. Vill han bemöta klandret, skall han senast fyra veckor efter fullföljdstidens utgång till tingsrätten inkomma med skriftlig förklaring. Om denna rätt att få del av klandret och att avgiva förklaring bör tingsrätten sända meddelande till varje känd sakägare.

Rätten äger — — — genom utslag.

343 §.

Talan mot tingsrätts utslag eller beslut i dispaschmål föres genom besvär till högsta domstolen. Vill någon anföra besvär, skall han inom fyra veckor från den dag, då utslaget eller beslutet meddelades, till tingsrätten inkomma med besvärinlaga. Beträffande klagandens skyldighet att nedsätta fullföljdsavgift och belopp till säkerhet för kostnadsersättning åt motpart samt i fråga om rättegången i övrigt äga bestämmelserna i 54 kap. 16—19 §§ och 56 kap. rättegångsbalken motsvarande tillämpning. Bestämmelse som avser hovrätt gäller därvid i stället tingsrätten.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1971, då lagen den 4 juni 1937 (nr 306) om behörighet för häradsrätt att upptaga sjörättsmål upphör att gälla.

Sjölagskommitténs förslag

till

Lag om ändring i lagen om inteckning i fartyg

Härigenom förordnas, att 3 och 38 §§ lagen om inteckning i fartyg skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

3 §.

Ärenden angående inteckning i fartyg upptagas av den inskrivningsdomare vid tingsrätten för Stockholm som därtill är utsedd.

Över inteckningar — — — särskild inteckningsbok.

38 §.

Vill inteckningshavare vid domstol utsöka sin fordran ur det intecknade fartyget, eller yppas tvist om giltigheten av meddelad inteckning, skall ta-

lan väckas vid den av tingsrätterna för Luleå, Sundsvall, Stockholm, Kalmar, Malmö, Göteborg eller Karlstad, där svaranden har sitt hemvist eller, om han ej har hemvist i någon av dessa städer, vid den av dessa tingsrätter som är närmast.

Tillhör intecknat — — — helst vill.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1971.

Sjölagskommitténs förslag
till
Lag om ändring i sjömanslagen

Härigenom förordnas, att 68 och 84—86 §§ sjömanslagen skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

68 §.

Är i fall, som i 67 § första stycket sägs, befälhavaren eller sjömannen missnöjd med mönstringsförrättarens beslut, äger han, om beslutet meddelats av mönstringsförrättare på ort där domstol finnes som avses i 84 §, hos denna domstol begära prövning av beslutet. Har beslutet meddelats av mönstringsförrättare utom riket eller här i riket på ort för vilken sådan domstol ej finnes, får vid fartygets ankomst till första hamn, i vilken sådan domstol finnes och där fartyget väntas ligga minst två dagar, begäran göras om prövning av beslutet hos denna domstol. Begäran som nu sagts skall göras så snart ske kan och i god tid före fartygets avgång. Vid prövningen skall rätten bestå av en lagfaren domare och nämnd; rätten är domför med tre i nämnden.

Då prövning — — — ej föras.

Finner rätten — — — vidare handläggning.

Har prövning — — — stycket sägs.

84 §.

I mål som skall bedömas efter denna lag är rätt domstol tingsrätten för Luleå, Sundsvall, Stockholm, Kalmar, Malmö, Göteborg eller Karlstad.

85 §.

I fråga om behörighet för tingsrätt som sägs i 84 § att upptaga tvistemål enligt denna lag äga bestämmelserna om laga domstol i tvistemål i allmänhet motsvarande tillämpning. Talan får dock väckas även vid sådan tingsrätt för den ort där fartyget finnes. Finnes ej tingsrätt som sägs i 84 § för ort, där svaranden kunnat sökas enligt vad sålunda är föreskrivet, väckes talan vid den av dessa tingsrätter som är närmast den orten. Finnes ej behörig domstol efter vad nu är sagt, får tvisten upptagas av den av samma tingsrätter som är närmast fartygets hemort.

Äro flera — — — rederiets hemvist.

86 §.

I fråga om behörighet för tingsrätt som sägs i 84 § att upptaga brottmål äga bestämmelserna om laga domstol i brottmål i allmänhet motsvarande tillämpning. Finnes ej tingsrätt som sägs i 84 § för ort, vid vars domstol den misstänkte haft att svara enligt vad som nu sagts, väckes åtal vid den av dessa tingsrätter som är närmast den orten.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1971.

1) Förslag
till
Lag
om ändring i sjölagen (1891: 35 s. 1)

Härigenom förordnas i fråga om sjölagen (1891: 35 s. 1)¹,
dels att i 60, 70, 296, 297, 299, 302, 304, 308, 310—313, 315, 317 och 330 §§
orden "sjöfartsstyrelsen" och "styrelsen" skall bytas ut mot "sjöfartsverket"
respektive "verket",

dels att i 314 § ordet "underrätt" skall bytas ut mot "tingsrätt",

dels att i 330 § ordet "telestyrelsen" skall bytas ut mot "televerket",

dels att 3, 231, 305, 307, 316 och 336—343 §§ skall ha nedan angivna lydelse.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

3 §²

Har den, för vars räkning fartyg bygges, för byggnadens verkställande givit eller utfäst sig att giva varvsägaren eller byggmästaren förskott av penningar eller byggnadsämnen, äge han, när avhandling därom upprättats, att låta den intagas, *om byggnaden verkställs i stad med rådhusrätt, i rådhusrättens protokoll och eljest* i protokollet hos *näraste rådhusrätt*; och njute sedan förmånsrätt, *som i 17 kap. handelsbalken sägs*.

Har den, för vars räkning fartyg bygges, för byggnadens verkställande givit eller utfäst sig att giva varvsägaren eller byggmästaren förskott av penningar eller byggnadsämnen, äge han, när avhandling därom upprättats, att låta den intagas i protokollet hos *Stockholms tingsrätt*; och njute sedan förmånsrätt *enligt 17 kap. handelsbalken*.

231 §³

Anspraak på — — — — — bärningsföretaget slutförts.

Twist om gottgörelse, som avses i första stycket, prövas av sjömansnämnden *i Stockholms sjömanshusdistrikt*. Talan må ej föras mot nämndens beslut i sådan twist.

Twist om gottgörelse, som avses i första stycket, prövas av sjömansnämnden. Talan må ej föras mot nämndens beslut i sådan twist.

¹ Senaste lydelse av 60, 70, 296, 297, 299, 302, 304, 308, 310—315, 317 och 330 §§ 1967: 48.

² Senaste lydelse 1964: 658.

³ Senaste lydelse 1964: 728.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

305 §¹

Sjöförklaring inom riket hålles av den allmänna underrätten för Luleå, Sundsvall, Stockholm, Kalmar, Malmö, Göteborg eller Karlstad. Behörig är den domstol som är närmast den hamn eller ort där sjöförklaring skall äga rum enligt 304 §. Konungen äger dock för viss hamn förordna att annan av domstolarna skall vara behörig, om det är ändamålsenligt med hänsyn till trafikförbindelser och övriga förhållanden.

Om annat

Vid sammanträde för sjöförklaring skall rätten bestå av en lagfaren domare såsom ordförande samt två personer som äro kunniga och erfarna i sjöväsendet. Ätminstone en av de senare bör hava grundlig erfarenhet från tjänst som fartygs- eller maskinbefäl på handelsfartyg och nyligen hava utövat sådan tjänst. Rätten utser för varje sjöförklaring de särskilda ledamöterna från en förteckning, som *sjöfartsstyrelsen* årligen upprättar för varje *fartygsinspektionsdistrikt*. Förteckningen skall upptaga minst tjugo personer. Om biträde av person med särskild sakkunskap i visst fall är ändamålsenligt, äger rätten tillkalla sådan person att inträda såsom ytterligare ledamot i rätten, även om han ej är upptagen i förteckningen. Särskild ledamot skall vara svensk medborgare och hava fyllt *tjugofem år*. Den som är omyndig eller i konkurs-tillstånd får ej vara ledamot. Särskild ledamot äger uppbära ersättning av allmänna medel enligt bestämmelser som meddelas av Konungen.

I Danmark, ————— landets lag.

I övrigt ————— norsk konsul.

I fråga ————— meddelas vitesföreläggande.

Sjöförklaring inom riket hålles av Luleå, Sundsvalls, Stockholms, Kalmar, Malmö, Göteborgs eller Karlstads tingsrätt. Behörig är den domstol som är närmast den hamn eller ort där sjöförklaring skall äga rum enligt 304 §. Konungen äger dock för viss hamn förordna att annan av domstolarna skall vara behörig, om det är ändamålsenligt med hänsyn till trafikförbindelser och övriga förhållanden.

— av domstolsärenden.

Vid sammanträde för sjöförklaring skall rätten bestå av en lagfaren domare såsom ordförande samt två personer som äro kunniga och erfarna i sjöväsendet. Ätminstone en av de senare bör hava grundlig erfarenhet från tjänst som fartygs- eller maskinbefäl på handelsfartyg och nyligen hava utövat sådan tjänst. Rätten utser för varje sjöförklaring de särskilda ledamöterna från en förteckning, som *sjöfartsverket* årligen upprättar för varje *sjöfartsinspektionsdistrikt*. Förteckningen skall upptaga minst tjugo personer. Om biträde av person med särskild sakkunskap i visst fall är ändamålsenligt, äger rätten tillkalla sådan person att inträda såsom ytterligare ledamot i rätten, även om han ej är upptagen i förteckningen. Särskild ledamot skall vara svensk medborgare. Den som är omyndig eller i konkurstillstånd får ej vara ledamot. Särskild ledamot äger uppbära ersättning av allmänna medel enligt bestämmelser som meddelas av Konungen.

¹ Senaste lydelse 1967: 48.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

307 §¹

När anmälan ————— på fartyget.
 Till sammanträdet ————— genom befälhavaren.
 Befälhavaren skall ————— vid vite.

I den mån det kan ske skola sakägarna genom särskilda meddelanden underrättas om tid och plats för sammanträdet samt var och när anmälningen om sjöförklaring med därtill hörande handlingar finnes tillgänglig. *Sjöfartsstyrelsen* skall alltid underrättas om tid och plats för sammanträdet. Gäller sjöförklaringen händelse, som angår säkerheten på fartyg, skall även *fartygsinspektören* underrättas.

I den mån det kan ske skola sakägarna genom särskilda meddelanden underrättas om tid och plats för sammanträdet samt var och när anmälningen om sjöförklaring med därtill hörande handlingar finnes tillgänglig. *Sjöfartsverket* skall alltid underrättas om tid och plats för sammanträdet. Gäller sjöförklaringen händelse, som angår säkerheten på fartyg, skall även *överinspektören i sjöfartsinspektionsdistriktet* underrättas.

De särskilda ————— annan synpunkt.

316 §¹

För varje *fartygsinspektionsdistrikt* skall finnas förteckning över personer, som äro skickade att utföra uppdrag att besiktiga fartyg eller last. Förteckningen upprättas årligen av *sjöfartsstyrelsen* och hålles tillgänglig hos de underrätter som *sjöfartsstyrelsen* föreskriver.

För varje *sjöfartsinspektionsdistrikt* skall finnas förteckning över personer, som äro skickade att utföra uppdrag att besiktiga fartyg eller last. Förteckningen upprättas årligen av *sjöfartsverket* och hålles tillgänglig hos de underrätter som *sjöfartsverket* föreskriver.

336 §¹

Rådhusrätt är första domstol i mål, som skall bedömas efter denna lag. Om häradsrätts behörighet i vissa fall att upptaga sådant mål gälla särskilda bestämmelser.

I tvistemål rörande förhållande som avses i denna lag är rätt domstol Luleå, Sundsvalls, Stockholms, Kalmar, Malmö, Göteborgs eller Karlstads tingsrätt. Detsamma gäller brottmål i fråga om gärning som avses i denna lag, även om gärningen är belagd med strängare straff i brottsbalken.

Rör mål som anges i första stycket uteslutande annat fartyg än handelsfartyg eller fiskefartyg får målet upptagas även av tingsrätt som är behörig enligt 10 eller 19 kap. rättegångsbalken.

¹ Senaste lydelse 1967: 48.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

337 §¹

Bestämmelserna om laga domstol i tvistemål i allmänhet äga motsvarande tillämpning i fråga om *rådhusrätts behörighet* att upptaga tvistemål enligt denna lag. Talan får även väckas vid *rådhusrätten* i den ort där fartyget finnes. När säkerhet för fordran ställts hos myndighet till befrielse från kvarstad eller annan handräckning, får talan väckas vid *rådhusrätten* i den ort där säkerheten ställts. Talan angående fordran som säkerheten avsett får väckas vid sistnämnda *rådhusrätt*, även om säkerheten frigivits. *Finnes ej rådhusrätt i ort, där svaranden kunnat sökas enligt vad som nu sagts, får talan väckas vid den rådhusrätt som är närmast den orten.*

Bestämmelserna om laga domstol i tvistemål i allmänhet äga motsvarande tillämpning i fråga om *behörigheten för de tingsrätter som anges i 336 § första stycket* att upptaga tvistemål enligt denna lag. *Är någon av dessa domstolar tingsrätt för den ort där fartyget finnes får talan väckas även vid den tingsrätten. Har säkerhet för fordran ställts hos myndighet till befrielse från kvarstad eller annan handräckning och är någon av de domstolar som anges i 336 § första stycket tingsrätt för den ort där säkerheten ställts får talan väckas även vid den tingsrätten. Talan angående fordran som säkerheten avsett får väckas vid sistnämnda tingsrätt, även om säkerheten frigivits.*

Är ej någon av de tingsrätter som anges i 336 § första stycket tingsrätt för ort, där svaranden kunnat sökas enligt första stycket, väckes talan vid den av dessa tingsrätter som är närmast den orten.

Äro flera ————— rederiets hemvist.

338 §¹

Bestämmelserna om laga domstol i brottmål i allmänhet äga motsvarande tillämpning i fråga om *rådhusrätts behörighet* att upptaga brottmål enligt denna lag. *Finnes ej rådhusrätt i ort, vid vars domstol den misstänkte haft att svara enligt vad som nu sagts, får åtal väckas vid den rådhusrätt som är närmast den orten.*

Bestämmelserna om laga domstol i brottmål i allmänhet äga motsvarande tillämpning i fråga om *behörigheten för de tingsrätter som anges i 336 § första stycket* att upptaga brottmål i fråga om *gärning som avses i denna lag. Är ej någon av dessa domstolar tingsrätt för ort, vid vars domstol den misstänkte haft att svara enligt vad som nu sagts, får åtal väckas vid den av dessa tingsrätter som är närmast den orten.*

339 §¹

Talan mot dispasch föres genom klander hos *rådhusrätten* i den ort där dispaschen är utgiven.

Talan mot dispasch föres genom klander hos *tingsrätten* för den ort där dispaschen är utgiven.

Dispasch, som ————— till efterrättelse.

¹ Senaste lydelse 1967: 48.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

340 §¹

Rådhusrätt är i dispaschmål domför med tre eller högst fyra lagfarna domare jämte tre särskilda ledamöter utsedda enligt 341 §. *Rådhusrätten* är dock domför med en lagfaren domare vid prövning om klander skall avvisas och vid sådan handläggning som avser måls beredande eller som enligt 341 och 343 §§ ankommer på *rådhusrätten*.

Tingsrätt är i dispaschmål domför med tre eller högst fyra lagfarna domare jämte tre särskilda ledamöter utsedda enligt 341 §. *Rätten* är dock domför med en lagfaren domare vid prövning om klander skall avvisas och vid sådan handläggning som avser måls beredande eller som enligt 341 och 343 §§ ankommer på *tingsrätten*.

341 §¹

För *stad*, vars *rådhusrätt* äger upptaga dispaschmål, upprättar *sjöfartsstyrelsen* årligen en förteckning, vari upptagas minst tolv personer, som äro kunniga i handel och sjöfart och som äro skickade att tjänstgöra som särskilda ledamöter i dispaschmål. Bland dem som upptagits i denna förteckning utser rätten för varje mål tre för tjänstgöring som särskilda ledamöter. Om på grund av förfall eller annat hinder föreskrivet antal ledamöter ej kan utses från förteckningen, utser rätten annan lämplig person att vara särskild ledamot.

Särskild ledamot skall vara svensk medborgare och *hava fyllt tjugofem år*. Den som är omyndig eller i konkurstillstånd får ej vara ledamot. Särskild ledamot äger uppbära ersättning av allmänna medel enligt bestämmelser som meddelas av Konungen.

För *domsaga*, vars *tingsrätt* äger upptaga dispaschmål, upprättar *sjöfartsverket* årligen en förteckning, vari upptagas minst tolv personer, som äro kunniga i handel och sjöfart och som äro skickade att tjänstgöra som särskilda ledamöter i dispaschmål. Bland dem som upptagits i denna förteckning utser rätten för varje mål tre för tjänstgöring som särskilda ledamöter. Om på grund av förfall eller annat hinder föreskrivet antal ledamöter ej kan utses från förteckningen, utser rätten annan lämplig person att vara särskild ledamot.

Särskild ledamot skall vara svensk medborgare. Den som är omyndig eller i konkurstillstånd får ej vara ledamot. Särskild ledamot äger uppbära ersättning av allmänna medel enligt bestämmelser som meddelas av Konungen.

342 §¹

Vill någon klandra dispasch, skall han inom fyra veckor från dispaschens dag till *rådhusrätten* inkomma med klanderinlaga. Med de avvikelser som följa av tredje stycket i denna paragraf äga i övrigt bestämmelserna i 52 kap. 2, 3, 5, 6 och 8—12 §§ rättegångsbalken motsva-

Vill någon klandra dispasch, skall han inom fyra veckor från dispaschens dag till *tingsrätten* inkomma med klanderinlaga. Med de avvikelser som följa av tredje stycket i denna paragraf äga i övrigt bestämmelserna i 52 kap. 2, 3, 5, 6 och 8—12 §§ rättegångsbalken motsvarande

¹ Senaste lydelse 1967: 48.

(Nuvarande lydelse)

rande tillämpning i mål om klander av dispasch. Bestämmelse som avser hovrätt gäller därvid i stället *rådhusrätten*.

Upptages klander av dispasch, äger motpart utan avgift få ut en avskrift av klanderinlagan. Vill han bemöta klandret, skall han senast fyra veckor efter fullföljstidens utgång till *rådhusrätten* inkomma med skriftlig förklaring. Om denna rätt att få del av klandret och att avgiva förklaring bör *rådhusrätten* sända meddelande till varje känd sakägare.

Rätten äger ————— genom utslag.

(Föreslagen lydelse)

tillämpning i mål om klander av dispasch. Bestämmelse som avser hovrätt gäller därvid i stället *tingsrätten*.

Upptages klander av dispasch, äger motpart utan avgift få ut en avskrift av klanderinlagan. Vill han bemöta klandret, skall han senast fyra veckor efter fullföljstidens utgång till *tingsrätten* inkomma med skriftlig förklaring. Om denna rätt att få del av klandret och att avgiva förklaring bör *tingsrätten* sända meddelande till varje känd sakägare.

343 §¹

Talan mot *rådhusrätts* utslag eller beslut i dispaschmål föres genom besvär till högsta domstolen. Vill någon anföra besvär, skall han inom fyra veckor från den dag, då utslaget eller beslutet meddelades, till *rådhusrätten* inkomma med besvärslaga. Beträffande klagandens skyldighet att nedsätta fullföljdsavgift och belopp till säkerhet för kostnadsersättning åt motpart samt i fråga om rättegången i övrigt äga bestämmelserna i 54 kap. 16—19 §§ och 56 kap. rättegångsbalken motsvarande tillämpning. Bestämmelse som avser hovrätt gäller därvid i stället *rådhusrätten*.

Talan mot *tingsrätts* utslag eller beslut i dispaschmål föres genom besvär till högsta domstolen. Vill någon anföra besvär, skall han inom fyra veckor från den dag, då utslaget eller beslutet meddelades, till *tingsrätten* inkomma med besvärslaga. Beträffande klagandens skyldighet att nedsätta fullföljdsavgift och belopp till säkerhet för kostnadsersättning åt motpart samt i fråga om rättegången i övrigt äga bestämmelserna i 54 kap. 16—19 §§ och 56 kap. rättegångsbalken motsvarande tillämpning. Bestämmelse som avser hovrätt gäller därvid i stället *tingsrätten*.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1971, då lagen (1937: 306) om behörighet för häradsrätt att upptaga sörättsmål upphör att gälla.

Äldre bestämmelser gäller i fråga om behörighet att handlägga mål enligt sjölagen (1891: 35 s. 1) om talan väckts före ikraftträdandet.

¹ Senaste lydelse 1967: 48.

3) Förslag
till
Lag
om ändring i sjömanslagen (1952: 530)

Härigenom förordnas i fråga om sjömanslagen (1952: 530),
dels att 84 och 86 §§ skall upphöra att gälla,
dels att 68 och 85 §§ skall ha nedan angivna lydelse.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

68 §¹

Är i fall, som i 67 § första stycket sägs, befälhavaren eller sjömannen missnöjd med mönstringsförrättarens beslut, äger han, om beslutet meddelats av mönstringsförrättare i stad, där rådhusrätt finnes, hos denna rådhusrätt begära prövning av beslutet. Har beslutet meddelats av mönstringsförrättare utom riket eller här i riket å ort, där rådhusrätt ej finnes, må sådan begäran göras hos rådhusrätten vid fartygets ankomst till första hamn, där rådhusrätt finnes och där fartyget väntas ligga minst två dagar. Begäran, som nu sagts, skall göras så snart ske kan och i god tid före fartygets avgång. Vid prövningen skall rådhusrätten bestå av en lagfaren domare och nämnd; rätten vare domför med tre i nämnden.

Då prövning ----- ej föras.

Finner rätten ----- vidare handläggning.

Har prövning ----- stycket sägs.

85 §

Om rådhusrätts behörighet att upptaga tvistemål enligt denna lag gäller i tillämpliga delar vad angående laga domstol i tvistemål i all-

Om behörighet för tingsrätt att upptaga tvistemål enligt denna lag gäller, utöver bestämmelserna i 10 kap. rättegångsbalken, att talan får

¹ Senaste lydelse 1958: 17.

(Nuvarande lydelse)

mänhet är stadgat. Talan må ock väckas vid rådhusrätten i den ort där fartyget finnes. Är ej rådhusrätt å ort, där svaranden enligt vad sålunda är föreskrivet må sökas, äger käranden instämma tvisten till den rådhusrätt, som är närmast den orten. Finnes ej behörig domstol efter vad nu är sagt, må tvisten upptagas av rådhusrätten i fartygets hemort eller, om där ej är rådhusrätt, av den rådhusrätt, som är närmast.

Äro flera _____ rederiets hemvist.

(Föreslagen lydelse)

väckas vid tingsrätten för den ort där fartyget finnes eller där fartyget har sin hemort.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1971.

Äldre bestämmelser gäller i fråga om behörighet att handlägga mål enligt sjömanslagen (1952: 530), om talan väckts före ikraftträdandet.

4) Förslag
till
Lag
om ändring i föräldrabalken

Härigenom förordnas, att 20 kap. 36 § föräldrabalken skall ha nedan angivna lydelse.

*(Nuvarande lydelse)*¹

(Föreslagen lydelse)

20 KAP.

36 §

I mål om äktenskaplig börd, *faderskap till barn utom äktenskap, barns egenskap av trolovningsbarn*, vårdnad, umgängesrätt, underhåll och omyndighetsförklaring eller dess hävande äger vad som föreskrives i 15 kap. 29 och 30 §§ giftermålsbalken motsvarande tillämpning.

I mål om äktenskaplig börd, vårdnad, umgängesrätt, underhåll och omyndighetsförklaring eller dess hävande äger vad som föreskrives i 15 kap. 29 och 30 §§ giftermålsbalken motsvarande tillämpning.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1971.

¹ Härmed avses lydelsen enligt 1969:257, som träder i kraft den 1 januari 1971.

Utdrag av protokoll, hållet i lagrådet den 22 oktober 1970.

N ä r v a r a n d e :

f. d. justitierådet	REGNER,
regeringsrådet	MARTENIUS,
justitierådet	BERNHARD,
justitierådet	HESSER.

Enligt lagrådet den 21 oktober 1970 tillhandakommet utdrag av protokoll över justitieärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Regenten, Hertigen av Halland, i statsrådet den 18 september 1970 hade Kungl. Maj:t förordnat, att enligt 87 § regeringsformen lagrådets utlåtande skulle inhämtas över upprättade förslag till 1) *lag om ändring i sjölagen*, 2) *lag om ändring i lagen om in-teckning i fartyg*, 3) *lag om ändring i sjömanslagen*, 4) *lag om ändring i föräldrabalken*, 5) *lag om ändring i lagen om fastställande av faderskapet till barn utom äktenskap*.

Förslagen, som finns bilagda detta protokoll, hade inför lagrådet föredragits av hovrättsassessorerna Staffan Edling.

Förslagen föranledde följande yttrande av lagrådet.

Förslaget till lag om ändring i sjömanslagen

I 11, 43, 53, 69 och 74 §§ sjömanslagen förekommer orden "sjöfartsstyrelsen" och "styrelsen". Såsom föreslås i fråga om sjölagen synes även i nämnda paragrafer dessa ord böra utbytas mot "sjöfartsverket" respektive "verket".

Förslaget till lag om ändring i föräldrabalken

Genom lag den 29 maj 1969 (nr 257) om ändring i föräldrabalken, som träder i kraft den 1 januari 1971, har bl. a. 20 kap. 36 § erhållit ändrad lydelse.

Då den ändring i paragrafen som nu föreslås och som jämväl skall träda i kraft den 1 januari 1971 utformats, icke såsom ändring av 1969 års lag utan som ändring av föräldrabalken, är tydligen tanken att den föreslagna lagen skall ersätta 1969 års ändringslag, som således skulle bli att anse såsom upphävd.

Till 1969 års lag är fogade vissa övergångsbestämmelser, som bl. a. avser 20 kap. 36 §. Även dessa torde bli upphävida genom den föreslagna lagen såvitt angår 20 kap. 36 §. I den mån motsvarande övergångsbestämmelser alltjämt anses erforderliga bör de därför intagas i förslaget.

Ur protokollet:
Ingrid Hellström

Utdrag av protokollet över justitieärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Regenten, Hertigen av Halland, i statsrådet på Stockholms slott den 23 oktober 1970.

N ä r v a r a n d e :

Ministern för utrikes ärendena NILSSON, statsråden STRÄNG, ANDERSSON, HOLMQVIST, ASPLING, SVEN-ERIC NILSSON, LUNDKVIST, GEIJER, MYRDAL, ODHNOFF, WICKMAN, MOBERG, BENGTSSON, NORLING, LÖFBERG, LIDBOM, CARLSSON, FELDT.

Chefen för justitiedepartementet, statsrådet Geijer, anmäler efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter lagrådets utlåtande över förslagen till

- 1) *lag om ändring i sjölagen (1891: 35 s. 1),*
- 2) *lag om ändring i lagen (1901: 26 s. 1) om inteckning i fartyg,*
- 3) *lag om ändring i sjömanslagen (1952: 530),*
- 4) *lag om ändring i föräldrabalken,*
- 5) *lag om ändring i lagen (1969: 618) om fastställande av faderskapet till barn utom äktenskap.*

Föredraganden redogör för lagrådets utlåtande och anför.

I fråga om sjömanslagen bör, som lagrådet föreslagit, orden "sjöfartsstyrelsen" och "styrelsen" i vissa lagrum bytas ut mot "sjöfartsverket" resp. "verket" i likhet med vad som föreslås i fråga om sjölagen. Även när det gäller förslaget till lag om ändring i föräldrabalken bör lagrådets påpekande iakttagas.

I övrigt bör vissa redaktionella jämkningar göras i förslagen.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t genom proposition föreslår riksdagen att antaga förslagen.

Med bifall till vad föredraganden sålunda med instämmande av statsrådets övriga ledamöter hemställt förordnar Hans Kungl. Höghet Regenten att till riksdagen skall avlåtas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:
Britta Gyllensten